

TL02

Báo cáo phân tích tổng thể

Bằng chứng, dữ liệu, tổ chức, chuyên gia và quốc gia liên quan tới một liên hiệp của toàn nhân loại

- TL00** Tóm tắt chiến lược
- TL01** Tuyên ngôn và Bảy nguyên tắc nền tảng
- TL02** Báo cáo phân tích tổng thể
- TL03** Kiến trúc Union nhiều tầng
- TL04** Kịch bản 2026–2056 và đánh giá tính tất yếu
- TL05** Lộ trình triển khai, đối tác và quản trị rủi ro

Mục lục

1. Tóm tắt điều hành

2. Phạm vi, phương pháp và quy ước

3. Hàng tỷ người thiếu nhu cầu cơ bản giữa một thế giới có hơn 500 nghìn tỷ USD của cải

4. Ba thế kỷ tư tưởng chưa từng ghép đủ cá nhân làm chủ, sản xuất thật và quy mô toàn cầu

5. Định chế đa phương mạnh tiền hoặc mạnh chính danh, hiếm khi cả hai

6. Hợp tác xã chạm tới một tỷ người nhưng chỉ chiếm khoảng 3% GDP thế giới

7. Các phong trào bền nhất lấy cá nhân làm gốc và đi cùng nhà nước, không đi ngược

8. Hạ tầng thanh toán đã phủ hàng tỷ người, định danh và quản trị thì chưa

9. AI biến bài toán phân phối thành bài toán sở hữu

10. Khung pháp lý quốc gia là nền móng của Union, và địa chính trị đòi hỏi trung lập tuyệt đối

11. Sáng kiến tương tự: nhiều tham vọng toàn cầu, ít mô hình bền vững

12. Kết luận

Phụ lục A. Nguồn dữ liệu theo dõi định kỳ

Phụ lục. Chữ viết tắt

Trích dẫn đề xuất: 9S Union (2026). *TL02 – Báo cáo phân tích tổng thể: Bằng chứng, dữ liệu, tổ chức, chuyên gia và quốc gia liên quan tới một liên hiệp của toàn nhân loại*. Bộ tài liệu phân tích Liên hiệp Nhân loại, phiên bản 2.0, tháng 10/2026.

Tài liệu được biên soạn từ các nguồn công khai, dữ liệu cập nhật tới tháng 10/2026. Các số liệu gắn nhãn [TC] (nguồn thứ cấp), [CXM] (chưa kiểm chứng lại), [MT] (nguồn mâu thuẫn) cần được đối chiếu với nguồn gốc trước khi trích dẫn chính thức. Các xác suất là ước tính chủ quan của nhóm phân tích. Đây không phải tư vấn pháp lý, tài chính hay đầu tư. Việc nêu tên cá nhân, tổ chức hay quốc gia không hàm ý sự ủng hộ hoặc quan hệ với Union hay 9S Union.

1. Tóm tắt điều hành

Báo cáo này là cơ sở bằng chứng của bộ tài liệu về **Liên hiệp Nhân loại (Union of Humanity, gọi tắt là Union)**: một liên hiệp của **từng con người** trên Trái Đất, trong đó thành viên là cá nhân chứ không phải quốc gia, dân tộc, tổ chức, văn hóa hay tôn giáo. Sứ mệnh của Union là nghiên cứu, đầu tư, sản xuất, kinh doanh đa sản phẩm và dịch vụ để phục vụ nhu cầu của nhân loại và đưa nhân loại tiến xa hơn. Các thiết chế (gia đình, cộng đồng, hợp tác xã, doanh nghiệp, văn hóa, tôn giáo, quốc gia, tổ chức quốc tế) không đối lập với Union mà là các **tầng hạ tầng cùng vận hành**. **9S Union** là đơn vị khởi xướng, đóng vai chất xúc tác: phát động, đầu tư nghiên cứu, cùng vận hành giai đoạn đầu và cam kết chuyển giao Union cho chính các thành viên. Bảy phát hiện chính:

- 1. Chưa có tiền lệ đầy đủ, nhưng mọi mảnh ghép đã tồn tại.** Chưa tổ chức nào vừa thuộc về từng cá nhân trên toàn cầu vừa trực tiếp sản xuất và kinh doanh ở quy mô lớn. Tuy vậy, phong trào hợp tác xã (HTX) có khoảng **1 tỷ thành viên** trong cấu trúc liên hiệp nhiều tầng; quỹ GPFG Na Uy và Quỹ Thường trực Alaska cho thấy tài sản chung có thể được khóa vốn gốc và chia lợi ích; hạ tầng số công do các quốc gia xây dựng (Aadhaar, UPI, Pix) và mobile money đã phục vụ hàng tỷ người; các công cụ dân chủ số đã thử nghiệm việc tìm đồng thuận ở quy mô lớn.
- 2. Vấn đề là phân bổ, không phải thiếu nguồn lực.** Hàng tỷ người thiếu y tế, vệ sinh, bảo trợ xã hội và nhà ở. Khoảng trống tài trợ cho các Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDG) vào khoảng **4 nghìn tỷ USD/năm**, chưa tới 1% tổng của cải tư nhân toàn cầu.
- 3. Các phong trào toàn cầu bền nhất đều lấy cá nhân làm gốc và đi cùng nhà nước.** Phong trào Chữ thập đỏ – Trăng lưỡi liềm đỏ có **191 hội quốc gia** và khoảng **18,3 triệu tình nguyện viên**, mỗi hội giữ địa vị "trợ giúp chính quyền" nhưng vẫn độc lập. Olympic, ICA, Hướng đạo, Rotary và quản trị Internet đa bên lặp lại cùng một khuôn: cá nhân tham gia qua đơn vị gần mình, mỗi nước một đơn vị được công nhận, tầng toàn cầu nhỏ và làm việc chuẩn hóa.
- 4. Chất xúc tác bền vững là chất xúc tác biết rút lui đúng lúc.** Henry Dunant, Coubertin, Baden-Powell và việc Mỹ chuyển giao chức năng IANA năm 2016 cho thấy phong trào lớn mạnh độc lập với người khởi xướng. Ngược lại, năm 2024 Hội đồng Quỹ Wikimedia bác Hiến chương Phong trào dù cộng đồng ủng hộ áp đảo, cho thấy chuyển giao đổ vỡ khi pháp nhân trung tâm còn giữ quyền phủ quyết.
- 5. Bối cảnh 2025–2026 làm suy yếu định chế liên chính phủ, nên giá trị của mô hình đồng hành nhiều tầng tăng lên.** Hoa Kỳ rút khỏi 66 tổ chức quốc tế, ngân sách Liên Hợp Quốc bị cắt mạnh nhất lịch sử, viện trợ phát triển chính thức (ODA) giảm 23%. Trong bối cảnh đó, một mạng lưới cá nhân trung lập, tự tạo nguồn lực và làm việc cùng các quốc gia có lợi thế hơn một định chế mới cần hiệp ước.
- 6. AI đang biến bài toán phân phối thành bài toán sở hữu.** Tỷ trọng thu nhập lao động toàn cầu giảm từ 53,0% (2014) xuống 52,4% (2024), trong khi vốn AI tập trung vào vài chục công ty. Mọi đề xuất chia lợi ích AI có khả năng thực thi năm 2026 đều ở cấp quốc gia hoặc doanh nghiệp; **chưa có cơ chế toàn cầu nào chia của cải tới từng cá nhân**. Đây là khoảng trống mà một liên hiệp của cá nhân có thể lấp, nhất là cho người dân ở các nước có năng lực nhà nước hạn chế.
- 7. Rủi ro lớn nhất nằm ở tính chính danh, pháp lý và niềm tin, không nằm ở kinh tế học.** Luật chứng khoán, bảo vệ dữ liệu và nguy cơ bị nhầm với các mô thức lừa đảo nhân danh "tổ chức toàn cầu" là rào cản cần xử lý trước khi mở rộng.

2. Phạm vi, phương pháp và quy ước

Phạm vi. Báo cáo bao quát chín chủ đề: (i) nhu cầu của nhân loại và nguồn lực của nền kinh tế toàn cầu; (ii) lịch sử tư tưởng và chuyên gia; (iii) định chế đa phương và quỹ tài sản; (iv) hợp tác xã và mô hình sở hữu chung; (v) các phong trào toàn cầu nhiều tầng lấy cá nhân làm gốc; (vi) hạ tầng số cho định danh, thanh toán và quản trị quy mô lớn; (vii) AI, lao động và bài toán phân phối; (viii) pháp lý, địa chính trị và lập trường các quốc gia, trong đó có Việt Nam; (ix) các sáng kiến tương tự và mô thức thất bại. Báo cáo cung cấp bằng chứng; kiến trúc tổ chức của Union được trình bày ở TL03, các kịch bản và đánh giá tính tất yếu ở TL04, lộ trình triển khai ở TL05.

Phương pháp. Tổng quan tài liệu thứ cấp từ nguồn công khai (báo cáo của tổ chức quốc tế, văn bản pháp luật, công trình học thuật, báo chí uy tín), biên soạn trong tháng 10/2026, kế thừa và cập nhật bản phân tích v1.0. Mỗi số liệu kèm đường dẫn tới nguồn ngay trong câu. Số liệu mới nhất được ưu tiên; năm của dữ liệu được ghi rõ khi khác năm công bố.

Quy ước độ tin cậy. Số liệu không gắn nhãn có nguồn trực tiếp. Ngoài ra:

Nhãn	Ý nghĩa
[TC]	Số liệu từ nguồn thứ cấp (báo tổng hợp, blog, tài liệu quảng bá), chưa đối chiếu với văn bản gốc
[CXM]	Dữ kiện nền hoặc dữ kiện ổn định chưa được kiểm chứng lại tại thời điểm biên soạn; cần kiểm tra trước khi trích dẫn chính thức
[MT]	Các nguồn mâu thuẫn nhau; báo cáo nêu khoảng giá trị hoặc con số được ưu tiên và lý do

Thuật ngữ. "Union" chỉ liên hiệp của các cá nhân. "9S Union" chỉ đơn vị khởi xướng. Sáu tầng của mô hình (T1 cá nhân; T2 gia đình, cộng đồng, HTX, doanh nghiệp; T3 văn hóa, tôn giáo, dân tộc; T4 quốc gia, chính quyền; T5 tổ chức quốc tế và khu vực; T6 9S Union) được dùng thống nhất trong toàn bộ tài liệu (xem TL03). Các xác suất nhắc tới trong báo cáo là **ước tính chủ quan của nhóm phân tích**, được lập luận đầy đủ ở TL04.

Giới hạn và miễn trừ. Đây là tài liệu nghiên cứu tổng quan, không phải tư vấn pháp lý, tài chính hay đầu tư. Chức vụ của chuyên gia và tình trạng của tổ chức có thể đã thay đổi sau thời điểm biên soạn. Việc nêu tên một cá nhân, tổ chức hay quốc gia trong báo cáo **không hàm ý** họ ủng hộ, tham gia hay có quan hệ với Union hoặc 9S Union. Mô hình chính xác của Union vẫn đang được nghiên cứu và thử nghiệm; các bài học nêu ở đây là đầu vào cho thiết kế, không phải kết luận cuối cùng.

3. Hàng tỷ người thiếu nhu cầu cơ bản giữa một thế giới có hơn 500 nghìn tỷ USD của cải

Sứ mệnh phục vụ nhu cầu của nhân loại phải bắt đầu từ việc đo nhu cầu, và dữ liệu cho thấy một nghịch lý: nguồn lực dồi dào nhưng phân bố cực kỳ lệch. Nhân loại có khoảng **8,2 tỷ người năm 2025** (UN DESA WUP 2025) và khoảng 8,3 tỷ năm 2026 [TC] (Databoks). Theo UN WPP 2024, dân số đạt đỉnh khoảng **10,3 tỷ vào khoảng năm 2084** (Gerland, UN DESA). Năm 2025 là năm đầu tiên số người từ 65 tuổi trở lên (khoảng 852 triệu, 10,5%) vượt số trẻ 0–5 tuổi, và tỷ lệ này dự kiến lên **19,6% vào 2060** (US Census, An Aging World 2025). Theo định nghĩa mới của WUP 2025, 45% dân số sống ở thành phố; định nghĩa này hạ ngưỡng "thành phố" xuống 50.000 dân nên không so sánh trực tiếp được với con số 55–56% đô thị của WUP 2018 (UN DESA). Union vì vậy phải phục vụ đồng thời hai thế giới: châu Phi cận Sahara và Nam Á, nơi tăng trưởng dân số và nhu cầu cơ bản dồn về; và Đông Á, châu Âu, Bắc Mỹ đang già hóa nhanh.

Nguồn lực toàn cầu đủ lớn để đóng các khoảng trống

GDP thế giới khoảng **113,8 nghìn tỷ USD năm 2025** và dự báo khoảng 126,3 nghìn tỷ năm 2026 theo IMF WEO 4/2026 [TC] (India Macro Indicators). Của cải cá nhân tăng 10,8% năm 2025, nhanh nhất kể từ 2017 (UBS Global Wealth Report 2026). Cộng bốn tầng trong kim tự tháp của cải của UBS được khoảng **517 nghìn tỷ USD**; đây là phép cộng của báo cáo này, UBS không công bố trực tiếp con số tổng. Phân bố thì cực kỳ lệch: **1,62 tỷ người lớn có dưới 10.000 USD, tổng cộng chỉ 3,22 nghìn tỷ**, trong khi 58 triệu triệu phú nắm 48,4% của cải [TC, qua tóm tắt báo chí] (Politis). World Inequality Report 2026 cho thấy 10% giàu nhất nắm khoảng 75% của cải, còn 50% nghèo nhất chỉ nắm khoảng 2% (Al Jazeera; gốc: wid.world). Bảng dưới tổng hợp các đại lượng nguồn lực mà một liên hiệp của nhân loại cần đặt cạnh bản đồ nhu cầu.

Đại lượng nguồn lực	Giá trị	Năm	Nguồn
GDP thế giới	113,8 nghìn tỷ USD (dự báo 126,3 nghìn tỷ năm 2026)	2025	India Macro Indicators/IMF WEO [TC]
Thương mại hàng hóa và dịch vụ	Hơn 35 nghìn tỷ USD (lần đầu)	2025	UNCTAD
Vốn hóa cổ phiếu / trái phiếu đang lưu hành	157,8 / 160,7 nghìn tỷ USD	2025	SIFMA Fact Book 2026
Tổng của cải cá nhân (phép cộng của báo cáo)	~517 nghìn tỷ USD	2025	UBS GWR 2026
Tài sản tỷ phú	15,8 nghìn tỷ (UBS) hoặc 18,3 nghìn tỷ USD (Oxfam) [MT, do khác phương pháp]	2025	UBS; CP24/AP
Chi R&D toàn cầu	~3,4 nghìn tỷ USD	2026 (dự kiến)	WIPO GII 2026
Tài sản các quỹ đầu tư quốc gia	Hơn 15 nghìn tỷ USD	2026	Universal Asset Owners
ODA của nhóm DAC	174,3 tỷ USD (giảm 23,1% thực)	2025	IISD
Tỷ trọng thu nhập lao động trong GDP toàn cầu	52,4% (từ 53,0% năm 2014)	2024	ICSW/ILO WESO 2025

Bản đồ khoảng trống nhu cầu

Bảng dưới là bản đồ "khoảng trống nhu cầu", tức nhóm người mà Union cần ưu tiên phục vụ. Các khoảng trống chồng lấn mạnh lên cùng nhóm người nghèo nông thôn, nên **không cộng dồn được**.

Nhu cầu chưa đáp ứng	Số người	Năm dữ liệu	Nguồn
Nghèo cùng cực (chuẩn mới 3 USD/ngày, PPP 2021)	~808 triệu (9,9%)	2025 (dự phóng)	OWID–WB PIP [MT: một blog ghi 838 triệu; ưu tiên số của PIP]
Đói	~673 triệu (8,2%)	2024	IISD/SOFI 2025
Mất an ninh lương thực vừa/nặng	2,3 tỷ	2024	IISD/SOFI 2025
Không có điện	666,4 triệu (85% ở châu Phi cận Sahara)	2023	ESMAP Tracking SDG7
Không có nhiên liệu nấu sạch	~2,09 tỷ	2023	SEforALL
Không có nước uống an toàn	2,1 tỷ	2024	WHO/UNICEF JMP
Không có vệ sinh an toàn	3,4 tỷ	2024	WHO/UNICEF JMP
Nhà ở không đầy đủ / ổ chuột / vô gia cư	2,8 tỷ / 1,1 tỷ / ~318 triệu	~2025	UN DESA; UN-Habitat
Thiếu dịch vụ y tế thiết yếu	~4,6 tỷ	2023	WB/WHO UHC GMR 2025
Khó khăn tài chính do chi phí y tế	~2,1 tỷ	2023	WB/WHO UHC GMR 2025
Trẻ em và thanh thiếu niên không đến trường	272 triệu	2025	Careers360/UNESCO GEM [TC]
Không dùng internet	2,2 tỷ (96% ở nước thu nhập thấp và trung bình)	2025	ITU
Không có bảo trợ xã hội nào	3,8 tỷ	2023	ITUC/ILO WSPR
Lao động phi chính thức / thất nghiệp	2,1 tỷ / ~186 triệu	2026 (dự báo)	People Matters/ILO [TC]
Không có ID chính thức / không có danh tính số dùng được	~800 triệu / ≥2,8 tỷ	2024	World Bank ID4D
Chưa có tài khoản tài chính	1,3 tỷ (~900 triệu trong số này có điện thoại)	2024	BIIA/Findex 2025

Tiến độ SDG cho thấy cách làm hiện tại chưa đủ. Trong 139 mục tiêu có dữ liệu xu hướng, chỉ **36%** đúng hướng hoặc tiến bộ vừa phải, còn 15% thụt lùi so với 2015 ([UN SDG Report 2026](#)). Khoảng trống tài trợ SDG cho các nước đang phát triển khoảng **4 nghìn tỷ USD/năm** và có thể lên 6,4 nghìn tỷ vào 2030 theo OECD ([Context News](#)). Khí hậu cần thêm **1,3 nghìn tỷ USD/năm vào 2035** theo lộ trình Baku–Belém ([COP30](#)); riêng khoảng trống tài chính thích ứng là 284–339 tỷ USD/năm ([SEI/UNEP](#)). Đặt cạnh tổng của cải khoảng 517 nghìn tỷ, con số 4 nghìn tỷ/năm chưa tới 1%, và gấp khoảng 23 lần toàn bộ ODA năm 2025. Với khoảng 8,3 tỷ người, mỗi 1 nghìn tỷ USD/năm tương đương khoảng 120 USD cho mỗi người mỗi năm. Đây là đơn vị quy đổi hữu ích khi thiết kế các chương trình phục vụ thành viên của Union.

Về thị trường, các ngành phục vụ nhu cầu cơ bản cộng lại khoảng 44–47 nghìn tỷ USD; đây là ước tính thô của báo cáo này và có chồng lấn. Cụ thể: y tế 10,6 nghìn tỷ, tức 10% GDP ([WHO GHED](#)); hệ thống nông–thực phẩm khoảng 13 nghìn tỷ (số liệu 2019, [CGIAR](#)); đầu tư năng lượng 3,3 nghìn tỷ/năm, trong đó 2,2 nghìn tỷ cho công nghệ sạch ([IEA](#)); giáo dục khoảng 8 nghìn tỷ (dự báo cũ của HolonIQ [TC], [The PIE News](#)); dược phẩm khoảng 1,7 nghìn tỷ ([IQVIA](#)); giải trí–truyền thông 2,9 nghìn tỷ ([PwC](#)); kinh tế vũ trụ 613 tỷ ([Space Foundation](#)). Số liệu ngành xây dựng chỉ có dự báo từ năm 2013 và cần cập nhật [CXM].

Để định nghĩa "nhu cầu của nhân loại" một cách đo được, báo cáo đề xuất khung kết hợp ba lớp. Nền triết lý là 9 nhu cầu không phân cấp của **Max-Neef** ([EJOLT](#)) và cách tiếp cận năng lực của **Amartya Sen** ([SEP](#)). Khung đo là 12 chiều nền tảng xã hội của **Doughnut** (Raworth) cộng 9 ranh giới hành tinh ([DEAL](#)); phần ranh giới hành tinh trực tiếp phản ánh nguyên tắc thứ bảy của Union, "Vì hôm nay và mai sau" (xem TL01). Chỉ số theo dõi là HDI, Social Progress Index và chỉ tiêu SDG. Từ đó có thể dựng ma trận "nhu cầu × chỉ số × ngành cung ứng × khoảng trống" để chọn danh mục sản phẩm và dịch vụ ưu tiên.

4. Ba thể kỷ tư tưởng chưa từng ghép đủ cá nhân làm chủ, sản xuất thật và quy mô toàn cầu

Ý tưởng Union nằm ở chỗ giao nhau của ba dòng tư tưởng hiếm khi gặp nhau. Dòng thứ nhất là **liên bang thế giới**: Kant năm 1795 đề xuất liên minh các dân tộc nhưng bác bỏ nhà nước thế giới vì sợ "chuyên chế vô hồn"; tiếp theo là Wells, Einstein, World Federalist Movement (1947) và Hiến pháp Trái Đất (SEP: [World Government](#)). Dòng thứ hai là **cộng đồng hợp tác xã**: Owen, Rochdale (1844), Charles Gide với ý tưởng "cộng hòa HTX" trong đó HTX tiêu dùng dần nắm toàn bộ nền kinh tế, Kropotkin, rồi ICA ([Wikipedia: Charles Gide](#)). Dòng thứ ba, ít được chú ý hơn, là **quản trị nhiều tầng và bổ trợ**: thông điệp *Quadragesimo Anno* (1931) coi việc chuyển cho tổ chức lớn những gì tổ chức nhỏ làm được là "bất công" ([Vatican](#)) [CXM về số đoạn]; Điều 5(3) Hiệp ước Liên minh châu Âu luật hóa nguyên tắc này ([EUR-Lex](#)) [CXM]; Elinor Ostrom đưa ra khái niệm quản trị đa tâm và "các doanh nghiệp lồng nhau" ([Ostrom 2010](#)) [CXM]; Hooghe và Marks phân biệt quản trị đa tầng theo lãnh thổ và theo chức năng ([APSR 2003](#)) [CXM]. Đây là dòng tư tưởng cung cấp ngôn ngữ chung mà tôn giáo, nhà nước và giới học thuật cùng chấp nhận, và là nền của nguyên tắc thứ tư của Union, "Đồng hành và bổ trợ".

Tổng quan cho thấy chưa đề xuất nào hội đủ ba yếu tố: **từng cá nhân đồng sở hữu bình đẳng, tổ chức trực tiếp sản xuất và đầu tư, và quy mô toàn cầu**. Gide và ICA có hai yếu tố đầu nhưng thiếu quy mô. Wells và Hiến pháp Trái Đất có quy mô nhưng ở dạng nhà nước, và chính vì vậy đặt mình vào thế cạnh tranh với các quốc gia. Paine (*Agrarian Justice*, 1797) và Pogge có sở hữu chung ở dạng cổ tức nhưng không sản xuất ([Wikipedia: Agrarian Justice](#)). Lý thuyết dân chủ thế giới của David Held và Daniele Archibugi đề xuất dân chủ vượt khỏi biên giới, gồm cả nghị viện nhân dân Liên Hợp Quốc ([Princeton UP](#)) [CXM], nhưng dừng ở tầng chính trị. Các đề xuất kinh tế toàn cầu cụ thể nhất đều thất bại về chính trị nhưng để lại cơ chế dùng lại được: Bancor của Keynes để lại ý tưởng ngân hàng bù trừ phạt cả nước thặng dư lẫn thâm hụt ([Wikipedia: Bancor](#)); NIEO năm 1974 để lại các yêu sách về chuyển giao công nghệ và chủ quyền tài nguyên, được Progressive International tái khởi động cuối 2024 ([Al Jazeera](#)).

Lập luận học thuật "lạc quan" nhất về hợp nhất toàn cầu là của Alexander Wendt (2003): nhà nước thế giới là "tất yếu", nhưng trong khoảng 100–200 năm, tức nằm ngoài khung 2026–2056; các tóm tắt khác ghi 200–300 năm [MT], và Eric Posner xếp quan điểm này vào "thiếu số rất nhỏ" ([WG Research](#)). Bằng chứng này ủng hộ định vị của Union: mục tiêu thực tế trong ba thập kỷ tới không phải một nhà nước hay một tổ chức đơn khối điều hành nhân loại, mà là một mạng lưới cá nhân nhiều tầng hợp tác theo chức năng (xem TL04 về xác suất các kịch bản).

Phê phán mạnh nhất với mọi mô hình tập trung vẫn là của **Hayek (1945)**: tri thức kinh tế phân tán và ngầm ẩn, giá cả là kênh truyền tri thức đó, và không cơ quan trung ương nào gom được ([Econlib](#)). Cuộc tranh luận đang quay lại cùng AI. Acemoglu được dẫn lời rằng AI có thể khiến kế hoạch hóa hợp lý hơn ([Conversable Economist](#)); phe phản đối cho rằng gốc vấn đề là quyền sở hữu, không phải năng lực tính toán ([Knowledge Problem](#)). Thêm vào đó là định lý bất khả thi của Arrow về tổng hợp sở thích (SEP) và "tam nan" của Rodrik: không thể có cùng lúc hội nhập sâu, chủ quyền quốc gia và dân chủ ([Rodrik](#)). Mô hình nhiều tầng là lời đáp trực tiếp cho tam nan này: Union không đòi quốc gia nhượng chủ quyền, mà hoạt động **trong** khung pháp lý của từng nước ở tầng T4, đồng thời liên kết các cá nhân xuyên biên giới ở tầng T1. Về kinh tế, lời đáp thực tế nhất không phải "kế hoạch hóa toàn cầu bằng AI" mà là **mô hình lai**: tầng toàn cầu đóng vai chủ sở hữu và nhà đầu tư, giống một quỹ hoặc liên hiệp HTX; các đơn vị thành viên vẫn cạnh tranh trên thị trường và dùng tín hiệu giá, tương tự Mondragon, coupon socialism của Roemer và Social Wealth Fund của Bruenig. *The People's Republic of Walmart* lập luận rằng các tập đoàn lớn vốn đã là những "nền kinh tế kế hoạch" nội bộ, nên câu hỏi thực sự là có dân chủ hóa chúng được không ([In These Times](#)).

Các truyền thống văn hóa và tôn giáo cũng cung cấp nền giá trị cho tầng T3. "Vasudhaiva Kutumbakam" ("cả thế giới là một gia đình") là chủ đề G20 Ấn Độ 2023, và thuyết **trusteeship** của Gandhi coi người giàu là người giữ hộ tài sản cho xã hội ([Wikipedia: Vasudhaiva Kutumbakam](#); [Wikipedia: Trusteeship](#)). Khái niệm "Thiên hạ" của Zhao Tingyang đề xuất một trật tự bao trùm nhưng bị phê là bá quyền tôn ti ([De Gruyter](#)). UNESCO định nghĩa công dân toàn cầu là "cảm thức thuộc về một cộng đồng rộng lớn hơn và nhân loại chung", **không phải một quy chế pháp lý (UNESCO GCED)** [CXM]. Đây là cách định vị an toàn cho tư cách thành viên Union: một quan hệ tự nguyện mang tính dân sự và đạo đức, không cạnh tranh với quốc tịch hay đức tin.

Danh bạ chuyên gia và nhà tư tưởng then chốt

Tình trạng và chức vụ năm 2026 của phần lớn chuyên gia **chưa được xác minh lại** [CXM], trừ các dòng ghi "xác minh 10/2026". Bảng chỉ nêu cơ quan và website công khai, không nêu thông tin liên hệ cá nhân. Việc có tên trong bảng không hàm ý chuyên gia ủng hộ hay có quan hệ với Union hoặc 9S Union.

Chuyên gia	Cơ quan / vai trò	Đóng góp liên quan tới Union	Website
Kate Raworth	Oxford ECI; Doughnut Economics Action Lab	"Hàm mục tiêu" đo được: nền xã hội 12 chiều cộng trần sinh thái	doughnuteconomics.org
Mariana Mazzucato	UCL IIPP (sáng lập)	Đầu tư và R&D theo sứ mệnh; "common good"	UCL IIPP
Jeffrey Sachs	Columbia; Chủ tịch SDSN	Xếp hạng SDG, cải tổ kiến trúc tài chính toàn cầu	unsdsn.org
Joseph Stiglitz	Columbia; Nobel 2001; ICRICT	Thuế doanh nghiệp toàn cầu; AI làm tăng bất bình đẳng giữa các nước (cùng Korinek)	ICRICT
Anton Korinek	Đồng tác giả với Stiglitz về AI và phân phối	AI đẩy thẳng dư về nhà đổi mới và vốn; có thể bù đắp bằng thuế không méo mó	GovAI
Thomas Piketty	PSE/EHESS; World Inequality Lab	Thuế tài sản lũy tiến toàn cầu, "thừa kế cho mọi người"	wid.world
Gabriel Zucman	PSE, UC Berkeley; EU Tax Observatory	Thuế tối thiểu 2% trên tài sản tỷ phú (báo cáo G20 2024)	taxobservatory.eu
Thomas Pogge	Yale	Global Resources Dividend (~1% GDP), Health Impact Fund	Progressive Britain
Peter Barnes	Đồng sáng lập Working Assets; On the Commons	"Commons trusts" thu tiền thuê tài sản chung và chia cổ tức đều	Wikipedia
Matt Bruenig	People's Policy Project (xác minh 10/2026)	Social Wealth Fund: mỗi người lớn 1 phần không chuyển nhượng	Jacobin
Guy Standing	SOAS; đồng sáng lập BIEN	Commons Capital Fund, "cổ tức chung"	guystanding.com
Yanis Varoufakis	DiEM25	Cổ phần mỗi người, quỹ cổ tức phổ quát; phê phán "phong kiến công nghệ"	Penguin
Branko Milanovic	CUNY; LSE	"Tiền thưởng quốc tịch" là luận cứ cho phân phối toàn cầu	CUNY

Chuyên gia	Cơ quan / vai trò	Đóng góp liên quan tới Union	Website
Daron Acemoglu	MIT; Nobel 2024	Thế chế bao trùm; hoài nghi về mức tăng năng suất của AI	NBER w32487
Elinor Ostrom (mất 2012) → Ostrom Workshop	Indiana University; Nobel 2009	8 nguyên tắc quản trị tài sản chung; quản trị đa tâm, "doanh nghiệp lồng nhau"	ostromworkshop.indiana.edu
Liesbet Hooghe, Gary Marks	Nghiên cứu quản trị đa tầng	Phân loại quản trị đa tầng theo lãnh thổ và theo chức năng	APSR 2003
Daniele Archibugi; David Held (mất 2019) [CXM]	Dân chủ thế giới (cosmopolitan democracy)	Dân chủ vượt biên giới; nghị viện nhân dân Liên Hợp Quốc	Princeton UP
Alexander Wendt	Ohio State University [CXM]	"Nhà nước thế giới là tất yếu" trong 100–200 năm [MT về khung thời gian]	WG Research
Harris Gleckman	Tác giả <i>Multistakeholder Governance and Democracy</i>	Phê phán mô hình đa bên: thiếu giải trình, dễ bị doanh nghiệp chi phối	Routledge
E. Glen Weyl	Microsoft Research; RadicalxChange (xác minh 10/2026)	Quadratic voting, <i>Plurality</i> , dữ liệu như lao động	radicalxchange.org
Audrey Tang	Đài Loan (Trung Quốc); giải Right Livelihood 2025 (xác minh 10/2026)	vTaiwan/Polis, Civic AI	plurality.net
Trebor Scholz	The New School; Platform Cooperativism Consortium	Hợp tác xã nền tảng; <i>Own This!</i> (2023)	platform.coop
Muhammad Yunus	Nobel Hòa bình 2006; Yunus Centre; từ chức Cố vấn trưởng Bangladesh ngày 16/2/2026 (xác minh 10/2026)	Social business, "Ba số không"	muhammadyunus.org
Richard D. Wolff	Democracy at Work	Doanh nghiệp do người lao động tự quản	democracyatwork.info
Erik Olin Wright (mất 2019)	UW–Madison, Real Utopias	Khung đánh giá: đáng mong muốn, khả thi, đạt được	Real Utopias
John Roemer	Yale	Coupon socialism: kỹ thuật để mọi người nắm cổ phần	Wikipedia
Jason Hickel	ICTA-UAB; LSE (xác minh 10/2026)	Trao đổi bất bình đẳng Bắc–Nam: cảnh báo thiết kế	TNI
Zhao Tingyang	Viện Hàn lâm KHXH Trung Quốc (xác minh 10/2026)	"Thiên hạ" như trật tự thế giới bao trùm; bị phê là bá quyền tôn ti	De Gruyter
Amartya Sen	Harvard; Nobel 1998	Cách tiếp cận năng lực: thước đo nhu cầu đa chiều	SEP
Mathias Risse / Peter Singer	Harvard Kennedy School / Princeton [CXM]	Nhân loại sở hữu chung Trái Đất; <i>One World Now</i>	Wikipedia: Risse
Toby Ord	Oxford (xác minh 10/2026, cơ quan cụ thể chưa rõ)	Rủi ro hiện sinh, lợi ích thể hệ tương lai	Forethought
O'Keefe, Dafoe và cộng sự	Centre for the Governance of AI	Windfall Clause: công ty AI cam kết chia lợi nhuận cực lớn	arXiv 1912.11595

Chuyên gia	Cơ quan / vai trò	Đóng góp liên quan tới Union	Website
Yoshua Bengio, Maria Ressa	Đồng chủ tịch Panel Khoa học Quốc tế Độc lập về AI của LHQ	Đánh giá khoa học về AI ở cấp toàn cầu	UN Scientific Panel
Andreas Bummel	Democracy Without Borders (xác minh 10/2026)	UN Parliamentary Assembly; thiết kế "quyền hạn tăng dần"	DWB
Glen T. Martin	Earth Constitution Institute; Chủ tịch WCPA (xác minh 10/2026)	Hiến pháp Liên bang Trái Đất, Nghị viện Thế giới Lâm thời	Meer
Ariel Guarco	Chủ tịch ICA, tái đắc cử 2026–2030 (xác minh 10/2026)	Đầu mối phong trào HTX toàn cầu	VnBusiness
Sam Altman	OpenAI; Tools for Humanity	American Equity Fund (2021); "Industrial Policy for the Intelligence Age" (4/2026)	KALW
Inge Kaul	Hertie School [CXM]	Khái niệm "hàng hóa công toàn cầu" (UNDP 1999)	Wikipedia

Một số tiếng nói Nam bán cầu nên tham khảo thêm [CXM]: Jayati Ghosh (ICRICT), Ha-Joon Chang (SOAS). Về phía Việt Nam, tổng quan này **chưa tìm thấy công trình học thuật công khai nào chuyên sâu về HTX toàn cầu hay quản trị kinh tế toàn cầu**. Các đầu mối học thuật gợi ý là Viện Kinh tế Việt Nam, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Học viện Ngoại giao và Liên minh HTX Việt Nam.

5. Định chế đa phương mạnh tiền hoặc mạnh chính danh, hiểm khi cả hai

Các định chế đa phương là tầng T5 trong mô hình của Union: nơi đặt chuẩn mực chung, điều phối xuyên biên giới và đồng tài trợ. Bằng chứng cho thấy chúng mang một đánh đổi cấu trúc mà Union cần hiểu để hỗ trợ chứ không lặp lại. **Liên Hợp Quốc** có chính danh phổ quát với 193 thành viên, mỗi nước một phiếu [CXM]. Nhưng ngân sách thường xuyên 2026 chỉ khoảng **3,45 tỷ USD**, mức cắt lớn nhất lịch sử, kèm việc loại bỏ khoảng 2.900 vị trí (lời khai trước **Hạ viện Mỹ**). Con số này khác với đề xuất ban đầu 3,238 tỷ USD (giảm 15,1%) (**UN Geneva**) [MT: một bên là đề xuất, một bên là mức được thông qua]. Tổng nguồn lực của cả hệ thống LHQ dự kiến giảm từ 66 tỷ USD (2024) xuống **50 tỷ USD (2026)** (**Lovguiden**). Ngược lại, **Nhóm Ngân hàng Thế giới** có năng lực vốn lớn: năm tài chính 2026, WBG cung cấp "hơn 200 tỷ USD" tài chính, huy động **112 tỷ USD vốn tư nhân** (mức cao nhất từ 1944) và bảo lãnh kỷ lục 25 tỷ USD (**Engineering News**). Tuy vậy, đầu tư vào các nước thu nhập thấp gần như đứng yên ở khoảng 3 tỷ USD. Ở **IMF**, quyết định lớn cần 85% phiếu trong khi Mỹ giữ khoảng 16,5%, tức có quyền phủ quyết thực tế; các nước mới nổi chiếm khoảng 60% GDP toàn cầu nhưng chỉ khoảng 40% phiếu, và đợt tăng hạn ngạch lần thứ 16 vẫn kẹt vì Quốc hội Mỹ chưa phê chuẩn (**BWC; BU GDP Center**) [MT: tỷ trọng phiếu của Mỹ khác nhau giữa các nguồn].

Nguồn vốn tự nguyện đang suy giảm. ODA của nhóm DAC năm 2025 chỉ còn **174,3 tỷ USD, giảm 23,1% theo giá thực**, mức giảm lớn nhất lịch sử; riêng Mỹ giảm 56,9%, chiếm khoảng 3/4 tổng mức giảm, và năm 2026 dự báo giảm thêm 5,8% (**IISD**). Gavi 6.0 huy động "hơn 9 tỷ" so với mục tiêu 11,9 tỷ USD, trong đó chỉ khoảng 6 tỷ là tiền mới (**Donor Tracker**). Global Fund đợt 8 đạt 11,34 tỷ so với mục tiêu 18 tỷ USD (**Aidspan**) [MT: các tài liệu sau đó ghi 11,9–12,64 tỷ]. Bài học then chốt: **mô hình kêu gọi đóng góp tự nguyện không đóng được khoảng trống**, và phụ thuộc vào một nhà tài trợ lớn là điểm yếu chí mạng. Một liên hiệp của cá nhân chỉ bền nếu tạo nguồn lực từ hoạt động kinh tế thật của chính thành viên.

Hai mô hình quỹ tài sản cho thấy hướng ngược lại. **GPFG Na Uy** đạt khoảng NOK 22.683 tỷ (khoảng 2 nghìn tỷ USD) vào 30/6/2026, với lợi suất nửa đầu năm 9,4% (**European Pensions**). Quỹ chi theo quy tắc, xấp xỉ lợi suất thực kỳ vọng khoảng 3% (**Regjeringen**), và có Hội đồng Đạo đức độc lập [CXM]. **Quỹ Thường trực Alaska** có 86,3 tỷ USD, đã chia 51,4 tỷ cho thế hệ hiện tại và để dành 63,1 tỷ cho thế hệ sau (**APFC**); cổ tức năm 2026 là **1.200 USD/người**, kể cả trẻ em (**Juneau Empire**). Mặt trái là mức chi trả trở thành đối tượng tranh chấp ngân sách hằng năm, trong khi cấu trúc ủy thác độc lập của Na Uy chống chịu tốt hơn trước can thiệp chính trị (**NYU DRI**). Cả hai đều minh họa nguyên tắc thứ năm của Union, "Cùng sở hữu, cùng hưởng thành quả": vốn gốc bị khóa, lợi ích được chia, thế hệ sau được bảo vệ. Tổng quan này **chưa tìm thấy đề xuất nghiêm túc nào** cho một quỹ tài sản toàn cầu trả lợi ích cho từng con người; mọi đề xuất hiện có đều ở cấp quốc gia, như Bruenig (Mỹ), IPPR (Anh), Corneo (**Corneo, FU Berlin**) và gần đây là dự luật quỹ AI của Sanders (xem chương AI).

Xu hướng 2025–2026 nổi bật là **liên minh các nước sẵn sàng hành động**. Global Solidarity Levies Task Force (Pháp, Kenya, Barbados) ra mắt liên minh đánh thuế khách hạng cao cấp và máy bay riêng tại Sevilla với 8 nước, tăng lên 13 nước vào 11/2025; nếu áp dụng toàn cầu, khoản thuế này có thể thu 34 tỷ USD/năm (Oxfam) hoặc €78 tỷ (CE Delft) (**Business Travel News Europe; Oxfam Scotland**). Công ước khung LHQ về hợp tác thuế quốc tế được thông qua điều khoản tham chiếu bằng biểu quyết 110–8 thay vì đồng thuận, dự kiến nộp Đại hội đồng năm 2027 (**Global Tax Justice**). AIIB tăng từ 57 thành viên sáng lập lên **110 thành viên được phê duyệt** (**Euronews**). Các dữ kiện này gợi ý một chiến lược khởi đầu bằng nhóm tiên phong rồi mở rộng, và cho thấy các quốc gia vẫn là chủ thể chủ động tạo ra cơ chế phân phối toàn cầu mới: Union nên tìm cách đồng hành với các liên minh này thay vì đứng ngoài.

Danh bạ tổ chức, quỹ và định chế tham chiếu

Tổ chức	Loại hình / quy mô	Bài học cho Union	URL
Liên Hợp Quốc / UN80	193 thành viên [CXM]; ngân sách thường xuyên 2026 ~3,45 tỷ USD [MT]; đề xuất sáp nhập UNDP–UNOPS, UNFPA–UN Women	Chính danh cao nhưng phân mảnh (64 thực thể) và phụ thuộc vào nhà tài trợ	CFR UN80
Nhóm Ngân hàng Thế giới (IBRD, IDA, IFC, MIGA)	Hơn 200 tỷ USD tài chính năm TC 2026; 189 thành viên IBRD [CXM]	Đòn bẩy và bảo lãnh nhân quy mô; cần chỉ tiêu riêng cho nước nghèo nhất	worldbank.org
IMF / SDR	Phân bổ SDR 650 tỷ USD (2021), khoảng 2/3 về nước giàu [CXM]	Biểu quyết theo cổ phần dẫn tới quyền phủ quyết và mất chính danh	IMF SDR
WTO, BIS, OECD, G20	WTO 166 thành viên; BIS ~63 ngân hàng trung ương; OECD 38; G20 có Liên minh châu Phi [CXM]	BIS là pháp nhân "công ty cổ phần theo luật quốc tế", một hình thức đáng nghiên cứu	bis.org
AIIB	110 thành viên được phê duyệt; Chủ tịch Zou Jiayi từ 1/2026	Mở rộng theo kiểu liên minh tiên phong	AIIB
NDB (BRICS)	10 thành viên (Uzbekistan gia nhập 6/2026); vốn đăng ký ban đầu 50 tỷ USD [CXM]	Phiếu bình đẳng giữa các nước sáng lập	ndb.int
AfDB	81 thành viên; vốn khoảng 208 tỷ USD [CXM]	Định chế khu vực do phương Nam dẫn dắt	afdb.org
Gavi / Global Fund	Gavi 6.0 hơn 9 tỷ/11,9 tỷ USD; Global Fund 11,34 tỷ/18 tỷ USD [MT]	Hội đồng đa bên có ghế cho nước nhận và xã hội dân sự; dễ tổn thương theo chu kỳ bổ sung vốn	Aidspan
Green Climate Fund	20,4 tỷ USD cam kết, 359 dự án, 135 nước (7/2026)	Danh mục có đồng tài trợ 80,4 tỷ USD	GCF B.46
Quỹ Tổn thất và Thiệt hại (FRLD)	Cam kết 730–790 triệu USD [MT]	Quy mô quá nhỏ so với nhu cầu hàng trăm tỷ	Climate Funds Update
GPFG Na Uy (NBIM)	Khoảng 2 nghìn tỷ USD; sở hữu khoảng 1,5% cổ phiếu niêm yết toàn cầu [CXM]	Quy tắc chi tiêu, quản lý độc lập, Hội đồng Đạo đức	nbim.no
Alaska Permanent Fund	86,3 tỷ USD; cổ tức 1.200 USD/người năm 2026	Tách vốn gốc bất khả xâm phạm khỏi lợi nhuận chia	apfc.org
Gates Foundation	Ngân sách 2026 là 9 tỷ USD; trần chi phí vận hành khoảng 14%; đóng cửa năm 2045	Chuẩn tham khảo cho chi phí vận hành tinh gọn	Fortune
UN Global Compact	Khoảng 21.500 thành viên ở 162 nước [TC]; đã khai trừ hơn 3.000 công ty	Cam kết tự nguyện bị phê là "bluewashing"; cần kiểm toán ràng buộc	UNGC
ISA (Cơ quan Đáy biển Quốc tế)	Quản lý "di sản chung của nhân loại" theo UNCLOS	Tiền lệ pháp lý gần nhất cho việc nhân loại cùng sở hữu tài sản; vận hành chậm	isa.org.jm

6. Hợp tác xã chạm tới một tỷ người nhưng chỉ chiếm khoảng 3% GDP thế giới

Phong trào HTX là mạng lưới kinh tế của cá nhân lớn nhất hiện có và là hình mẫu trực tiếp cho tăng T2 của Union. ICA đại diện khoảng **3 triệu HTX, khoảng 1 tỷ thành viên (khoảng 12% nhân loại) và khoảng 280 triệu việc làm** (ICA; [Routledge Handbook](#)). World Cooperative Monitor 2025 (số liệu 2023) ghi nhận 300 HTX và tổ chức tương hỗ lớn nhất có tổng doanh thu **2,79 nghìn tỷ USD**, với cơ cấu nông nghiệp 35,7%, bảo hiểm 31,7%, bán lẻ 18%, dẫn đầu bởi Crédit Agricole, State Farm và REWE (ICA). Hai điểm cần đọc đúng. Thứ nhất, con số "1 tỷ thành viên" có tính trùng và chủ yếu là thành viên tín dụng, bảo hiểm, tiêu dùng với mức tham gia thấp, nên nó phản ánh độ phủ chứ không phải sự tham gia quản trị. Thứ hai, 2,79 nghìn tỷ USD chỉ bằng khoảng **2,5–3% GDP thế giới**. Phong trào HTX rộng về người nhưng mỏng ở chế tạo, công nghệ và R&D, đúng những ngành mà sứ mệnh "đưa nhân loại tiến xa hơn" cần. Năm Quốc tế HTX 2025 (Nghị quyết 78/289 của Đại hội đồng LHQ) khép lại tại Doha với Chiến lược ICA 2026–2030 và đề xuất tổ chức Năm HTX 10 năm một lần (UN DESA); việc Đại hội đồng đã thông qua đề xuất này hay chưa thì các nguồn còn mâu thuẫn [MT] (Co-op News). Năm 2025 Ấn Độ cũng ban hành Chính sách Hợp tác Quốc gia, một ví dụ nhà nước đóng vai tăng hỗ trợ cho phong trào HTX (Drishti IAS).

Mẫu số chung của các HTX khổng lồ là **cấu trúc liên hiệp nhiều tầng** gắn với một chức năng kinh tế hằng ngày của thành viên. Amul đi từ HTX làng lên 18 liên hiệp huyện rồi đến GCMMF, với khoảng 3,6 triệu nông dân và doanh thu thương hiệu vượt 1 lakh crore INR (khoảng 12 tỷ USD) năm tài chính 2025-26 (Dairy Industries). Zen-Noh (Nhật) là liên đoàn của 1.012 HTX (Zen-Noh). Mondragon có doanh thu **€11,322 tỷ** năm 2025, chi €218 triệu cho R&D, với khoảng 71.400–72.800 lao động [MT do khác phạm vi tính] (Orain), và là bằng chứng HTX có thể chạy đa ngành ở quy mô công nghiệp với ngân hàng và đại học riêng. Desjardins có tỷ lệ vốn Tier 1A **23,7%**, cho thấy dự trữ không chia có thể tạo vốn rất mạnh (Desjardins). IFFCO cho thấy HTX tự làm R&D sản phẩm mới, cụ thể là phân bón nano (Outlook Business). Ngược lại, nhóm đa ngành tiêu dùng đang co lại: Migros bán Hotelplan, OBI và nhiều mảng khác (blue News); Fonterra bán mảng tiêu dùng cho Lactalis với giá 4,22 tỷ NZD (Fonterra). Kết luận cho Union: phục vụ nhiều nhu cầu phải được tổ chức **theo mô-đun**, mỗi ngành là một HTX hoặc doanh nghiệp riêng ở tầng T2, không phải một thực thể đơn khối.

Điểm yếu cố hữu của HTX là **khó huy động vốn bên ngoài** mà không đánh mất quyền kiểm soát. Quỹ cho nhà đầu tư ngoài của Fonterra (TAF) chỉ trao quyền kinh tế, không trao quyền biểu quyết, và vẫn bị phê là biến HTX thành "công ty do nông dân sở hữu" (The Conversation). Các thất bại lớn lặp lại ba nguyên nhân. Một là mở rộng hoặc sáp nhập quá năng lực quản trị: Fagor phá sản năm 2013 làm khoảng 5.600 việc làm gặp rủi ro, một phần do công ty con ở nước ngoài không phải HTX (CLEO Rutgers); Co-operative Bank thiếu hụt vốn 1,5 tỷ GBP sau vụ sáp nhập Britannia (Kelly Review). Hai là hội đồng quản trị thiếu chuyên môn. Ba là phi tương hỗ hóa: Northern Rock và Bradford & Bingley sụp đổ khoảng 10 năm sau khi chuyển thành ngân hàng cổ phần (Bank of England 2011). Kibbutz cho thấy chia đều tuyệt đối khó trụ qua nhiều thế hệ: khoảng 71% đã "tư nhân hóa" thu nhập (số liệu giai đoạn 2007–2014) (Maclean's). Ngoài HTX, các mô hình sở hữu rộng khác bổ sung công cụ. ESOP ở Mỹ có 15,1 triệu người tham gia và hơn 2,1 nghìn tỷ USD tài sản (NCEO). Steward ownership (Patagonia, Bosch) tách quyền biểu quyết, đặt vào một "trust sứ mệnh", khỏi quyền lợi kinh tế (Columbia JLSP); năm 2022 Patagonia chuyển 100% cổ phần có quyền biểu quyết (khoảng 2% tổng cổ phần) cho Patagonia Purpose Trust và khoảng 98% cổ phần không biểu quyết cho Holdfast Collective (Patagonia Works). Đây là công cụ để Union tránh cả bài toán "8 tỷ phiếu cho mọi quyết định" lẫn nguy cơ bị thôn tóm, đúng tinh thần khóa tài sản của nguyên tắc thứ năm (xem TL03 về cấu trúc sở hữu).

Tổ chức HTX / sở hữu chung	Quy mô (năm)	Bài học	URL
ICA (Liên minh HTX Quốc tế)	~3 triệu HTX, ~1 tỷ thành viên; hơn 306 tổ chức thành viên từ 105 nước; Chủ tịch Ariel Guarco nhiệm kỳ 2026–2030	Nguyên tắc 6 "hợp tác giữa các HTX" là nền cho liên hiệp nhiều tầng	ica.coop
WOCCU (credit unions)	412,7 triệu thành viên, 67.137 credit union, 101 nước, hơn 3,8 nghìn tỷ USD (2024)	40% hệ thống không có bảo hiểm tiền gửi	WOCCU
Mondragon	€11,32 tỷ; ~71–73 nghìn lao động (2025) [MT]	Liên đới nội bộ, ngân hàng HTX, chuyển lao động giữa các HTX	Mondragon 2025
Amul / GCMMF	3,6 triệu nông dân; ~12 tỷ USD (năm TC 2025-26)	Mô hình 3 tầng làng–huyện–bang	AgroSpectrum
IFFCO	35.600 HTX thành viên; ~50 triệu nông dân	HTX tự làm R&D	The Week
Zen-Noh / JA	1.012 HTX; ~4,86 nghìn tỷ JPY [MT]	Liên đoàn quốc gia 3 tầng	Zen-Noh
Desjardins	Hơn 10 triệu thành viên; 510,2 tỷ CAD (2025)	Dự trữ không chia tạo vốn mạnh	Desjardins
Rabobank	Lãi ròng €4,957 tỷ (2025)	Ngân hàng hợp tác quy mô lớn	Rabobank
CHS Inc.	Doanh thu 35,5 tỷ USD (năm TC 2025)	HTX nông nghiệp và năng lượng công bố thông tin tại SEC	SEC 8-K
ACFSMC (Trung Quốc)	~4,6 nghìn tỷ CNY, năm không rõ [TC]	Gắn chặt với Nhà nước; mức tự chủ khác biệt so với nguyên tắc 4 của ICA	China Daily
HTX Việt Nam	Hơn 36.000 HTX, ~4,8% GDP, 5,98 triệu thành viên; 164 liên hiệp HTX với 1.057 HTX thành viên (2025)	Tầng liên hiệp còn mỏng: chỉ ~3% HTX tham gia liên hiệp	VnEconomy
Saigon Co.op	Gần 30.000 tỷ VND (2024); mục tiêu hơn 900 điểm bán năm 2026	Tái cấu trúc quản trị năm 2025	Saigon Times
Smart (Bì)	80.000–90.000 thành viên [MT]	HTX làm chủ lao động chung cho người làm tự do	CECOP
MIDATA (Thụy Sĩ)	HTX dữ liệu y tế	Hạ tầng chung để các HTX quốc gia nhân bản theo mô-đun	midata.coop
Platform Cooperativism Consortium	Danh bạ và trường đào tạo HTX nền tảng	Chưa có nghiên cứu định lượng lớn nào về HTX nền tảng	platform.coop
Patagonia / Bosch	Steward ownership	Tách quyền biểu quyết khỏi quyền lợi kinh tế	Bates Wells
ESOP Mỹ	15,1 triệu người tham gia; >2,1 nghìn tỷ USD (2023)	Phân phối sở hữu rộng khả thi nhưng ít quyền quản trị	NCEO

7. Các phong trào bền nhất lấy cá nhân làm gốc và đi cùng nhà nước, không đi ngược

Câu hỏi then chốt của Union không phải "có thể tập hợp hàng tỷ người không", mà là "tập hợp theo cấu trúc nào để các quốc gia, tôn giáo và cộng đồng coi đó là đối tác chứ không phải đối thủ". Lịch sử hơn 160 năm của các phong trào toàn cầu nhiều tầng trả lời khá nhất quán. Phong trào bền vững có một nhiệm vụ cụ thể mà nhà nước và cộng đồng cần, một bộ nguyên tắc ngăn và ổn định, cơ chế công nhận "mỗi nước một đơn vị", cá nhân tham gia tự nguyện qua đơn vị gần mình, và một văn kiện được nhà nước công nhận làm điểm neo.

Chữ thập đỏ – Trăng lưỡi liềm đỏ: hình mẫu gần nhất của "đối tác hỗ trợ chính quyền"

Phong trào gồm ba thành phần: ICRC (hiệp hội tư nhân theo luật Thụy Sĩ, lập năm 1863), IFRC (liên đoàn các hội, lập năm 1919) và các Hội quốc gia (ICRC – [The Movement](#)) [CXM]. IFRC hiện có **191 Hội quốc gia** (IFRC [2025 Annual Report](#)). Số tình nguyện viên được ghi là **18,3 triệu** trong báo cáo thường niên 2025, nhưng Global Plan 2025 ghi 16 triệu và một bài viết hướng tới Năm Tình nguyện Quốc tế 2026 ghi "hơn 17 triệu" [MT; báo cáo này ưu tiên 18,3 triệu là số mới nhất] (IFRC [GlobalPlan 2025](#); [untoday.org](#)). Cái giá của sứ mệnh là có thật: trong 2024–2025, 59 tình nguyện viên và nhân viên của mạng lưới thiệt mạng khi làm nhiệm vụ ([untoday.org](#)).

Điểm cốt lõi về cấu trúc là **địa vị "trợ giúp chính quyền trong lĩnh vực nhân đạo"** (auxiliary role). Đây là địa vị thường trực, thường được ghi trong luật trong nước, và Hội nghị Quốc tế lần thứ 30 (2007) định nghĩa nó là một "quan hệ đối tác đặc thù, có trách nhiệm và lợi ích hai chiều", trong đó Hội quốc gia phải giữ đủ tự chủ để hành động chỉ dựa trên nhu cầu, trung lập và vô tư (IFRC [Disaster Law 2024](#)). Hội nghị Quốc tế lần thứ 34 (2024) thông qua nghị quyết củng cố cơ sở pháp lý trong nước cho các Hội, và Hội đồng Đại biểu 2026 đang soạn một "luật mẫu" về Hội quốc gia; kết quả chưa được xác nhận tại thời điểm biên soạn (CoD26 [Draft Zero](#)). Hội nghị Quốc tế, họp khoảng bốn năm một lần, gồm ba thành phần của phong trào cùng **196 quốc gia thành viên Công ước Geneva**, là diễn đàn hiếm hoi nơi nhà nước và một phong trào phi chính phủ cùng biểu quyết [CXM] ([rcrcconference.org](#)). Bảy Nguyên tắc cơ bản (Nhân đạo, Vô tư, Trung lập, Độc lập, Tự nguyện, Thống nhất, Phổ quát), thông qua năm 1965, quy định mỗi nước chỉ có một Hội, mở cho mọi người, và các Hội có quyền ngang nhau [CXM] (IFRC – [Fundamental Principles](#)). Một Hội quốc gia phải đáp ứng 10 điều kiện công nhận, trong đó có việc được chính phủ hợp pháp công nhận là hội trợ giúp ([Statutes of the Movement](#)) [CXM]. Việt Nam có Hội Chữ thập đỏ Việt Nam là thành viên của phong trào [CXM] ([redcross.org.vn](#)).

Trường hợp người sáng lập là bài học quan trọng nhất cho vai trò của 9S Union. Henry Dunant viết *Un souvenir de Solferino* (1862), cùng Ủy ban Năm người ở Geneva lập tiền thân của ICRC (1863) và thúc đẩy Công ước Geneva đầu tiên (1864). Năm 1867 ông phá sản và rời ICRC, rồi nhận giải Nobel Hòa bình đầu tiên năm 1901 (ICRC – [Henry Dunant](#); [NobelPrize.org](#)) [CXM]. Phong trào tồn tại và lớn mạnh **độc lập với người sáng lập**, vì nguyên tắc và thể chế đã được luật hóa trước đó.

Olympic, ICA, Hướng đạo, Rotary: cùng một khuôn liên bang

Phong trào Olympic cho thấy một tổ chức phi chính phủ có thể đạt sự chấp nhận gần như phổ quát mà không cần hiệp ước. Quy tắc 15 Hiến chương Olympic mô tả IOC là "tổ chức quốc tế phi chính phủ, phi lợi nhuận", được Hội đồng Liên bang Thụy Sĩ công nhận theo thỏa thuận năm 2000; Hiến chương không dựa trên hiệp ước liên chính phủ nào, và tranh chấp được đưa về Tòa Trọng tài Thể thao ([iPleaders](#)). Có 206 Ủy ban Olympic quốc

gia, mỗi ủy ban giữ độc quyền cử vận động viên và phải tự chịu trách nhiệm trước áp lực chính trị [CXM] ([Olympics.com](https://olympics.com)). Bài học ngược: cá nhân **không phải thành viên** của IOC; thành viên IOC được tự chọn (co-optation), nên mô hình bị phê bình thiếu giải trình. Union không nên sao chép điểm này.

ICA là chuỗi rõ nhất từ cá nhân lên toàn cầu: cá nhân là chủ sở hữu HTX cơ sở, HTX hợp thành liên đoàn quốc gia, liên đoàn là thành viên ICA. ICA có hơn 306 tổ chức thành viên từ 105 nước ([ICA](https://ica.org)). Tuyên bố về Bản sắc Hợp tác xã (1995) với bảy nguyên tắc, trong đó có "một người, một phiếu" và "tự chủ, độc lập", giúp HTX tồn tại dưới mọi chế độ chính trị [CXM] ([ICA – Cooperative identity](https://ica.org)). Chất xúc tác ban đầu là một **nhóm**: 28 người tiên phong Rochdale năm 1844 đặt ra nguyên tắc có thể sao chép, thay vì một tổ chức giữ quyền kiểm soát [CXM] ([Rochdale Pioneers Museum](https://rochdalepioneersmuseum.org)).

Hướng đạo (WOSM) có 176 Tổ chức Hướng đạo quốc gia và hơn 57 triệu thành viên theo trang chính thức (scout.org); báo cáo thường niên 2024–2025 ước khoảng 60 triệu ([WOSM](https://wosm.org)), trong khi điều tra thành viên chính thức đến 7/2024 ghi 48.228.194 người ([WOSM census](https://wosm.org)) [MT: ước tính cao hơn số điều tra khoảng 20–25%]. Đây là lời nhắc rằng Union phải phân biệt số thành viên được điều tra với số ước tính. **Rotary** có khoảng 1,16 triệu hội viên trong 36.556 câu lạc bộ (3/2026) [TC] (a2rotary.org), với số hội viên giảm khoảng 1%/năm trong 5 năm; Hội đồng Lập pháp 2025 hạ số hội viên tối thiểu để lập CLB từ 20 xuống 15 và tăng hội phí lên 85,50 USD cho 2026–27 ([Rotary.org](https://rotary.org)). Cấu trúc cá nhân → CLB → khu vực → Rotary International, với đại diện khu vực biểu quyết sửa điều lệ, là một mô hình đại diện nhiều tầng đơn giản và đã vận hành hơn một thế kỷ.

Ba mạng lưới khác bổ sung chi tiết thiết kế. Hiệp hội Esperanto Thế giới (UEA) cho phép **hội viên kép**: cá nhân vừa là thành viên trực tiếp của tổ chức toàn cầu vừa thuộc hội quốc gia, với khoảng 70 hội quốc gia liên kết (số liệu cũ) [CXM] ([Wikipedia – UEA](https://uea.org)). Amnesty International ghi "phong trào toàn cầu hơn 10 triệu người" ở hơn 150 quốc gia và vùng lãnh thổ (một số trang cũ vẫn ghi 7 triệu) [MT], được tài trợ bởi thành viên và độc lập với mọi hệ tư tưởng chính trị, lợi ích kinh tế và tôn giáo ([Amnesty Finland](https://amnesty.org)); chiến dịch Write for Rights 2025 ghi nhận ít nhất 3.962.563 hành động ([Amnesty](https://amnesty.org)). Trật tự hành chính Bahá'í gồm hội đồng địa phương, quốc gia và Viện Công lý Toàn cầu, bầu cử không ứng cử và không vận động tranh cử, là một ví dụ về quản trị nhiều tầng có nguồn gốc tôn giáo [CXM] (bahai.org).

Wikimedia và quản trị Internet: chuyển giao thành công và thất bại

Wikimedia là ví dụ quan trọng nhất về **chuyển giao quyền lực đổ vỡ**. Quỹ được lập năm 2003 với ba ủy viên, và tháng 6/2004 đã có cuộc bầu hai ghế đại diện người dùng ([Meta – History of the WMF Board](https://meta.wikimedia.org/wiki/History_of_the_WMF_Board)). Tuy vậy, trong cuộc bỏ phiếu phê chuẩn Hiến chương Phong trào năm 2024, các tổ chức liên kết ủng hộ 83,78% và cá nhân ủng hộ 73,30%, nhưng Hội đồng Quản trị Quỹ bỏ phiếu **không phê chuẩn** ngày 8/7/2024; vì Hiến chương cần đủ ba đa số, nó không có hiệu lực ([Meta – Ratification Results](https://meta.wikimedia.org/wiki/Ratification_results)). Wikimedia có 40 chapter quốc gia được công nhận ([Meta – Wikimedia chapters](https://meta.wikimedia.org/wiki/Wikimedia_chapters)). Bài học cho 9S Union rất trực tiếp: nếu pháp nhân trung tâm còn giữ quyền phủ quyết sau mốc chuyển giao, chính danh nội bộ sẽ tổn hại dù cộng đồng ủng hộ áp đảo.

Quản trị Internet cho thấy chiều ngược lại. Ngày 1/10/2016, chính phủ Mỹ chuyển giao giám sát chức năng IANA cho "cộng đồng đa bên toàn cầu", một tiền lệ nhà nước tự nguyện chuyển quyền cho cộng đồng [CXM] ([ICANN](https://icann.org)). Ngày 17/12/2025, Đại hội đồng LHQ đồng thuận thông qua văn kiện WSIS+20, đưa **Diễn đàn Quản trị Internet (IGF) thành diễn đàn thường trực** và tái khẳng định mô hình đa bên (IGF; [Internet Society](https://internet-society.org)). IETF không có tư cách thành viên chính thức, bất kỳ cá nhân nào cũng tham gia được, và quyết định theo "đồng thuận thô và mã chạy được" ([RFC 7282](https://tools.ietf.org/html/rfc7282)) [CXM]. Các nhà nước có thể chấp nhận và thể chế hóa một mô hình đa bên mà không giữ quyền kiểm soát trực tiếp. Mô hình đa bên cũng có phê bình nghiêm túc: Gleckman cho rằng nó làm xói mòn trách nhiệm giải trình dân chủ và trao quyền cho doanh nghiệp ([Routledge](https://routledge.com)) [CXM]. Đây là lý do Union đặt cá nhân, không phải "các bên liên quan", làm thành viên.

Bảng so sánh các phong trào nhiều tầng

Phong trào	Khởi xướng / chất xúc tác	Cấu trúc tầng	Quy mô cá nhân	Quan hệ với nhà nước, cơ sở pháp lý	Bài học cho Union
Chữ thập đỏ – Trăng lưỡi liềm đỏ	Dunant và Ủy ban Năm người, 1863; Dunant rời ICRC năm 1867	Cá nhân → Hội quốc gia (191) → IFRC; ICRC; Hội nghị Quốc tế cùng 196 quốc gia	~18,3 triệu tình nguyện viên [MT: 16–18,3 triệu]	Địa vị "trợ giúp chính quyền" ghi trong luật quốc gia; Công ước Geneva	Đối tác hỗ trợ nhà nước nhưng độc lập; luật hóa trước, chất xúc tác rút lui sau
Olympic	Coubertin, 1894; chuyển giao chủ tịch năm 1925	IOC → 206 NOC, các liên đoàn quốc tế	Vận động viên không phải thành viên	Hiệp hội luật Thụy Sĩ, không hiệp ước; quan sát viên LHQ [CXM]	Chấp nhận toàn cầu không cần hiệp ước; tránh mô hình tự chọn thành viên
ICA	Người tiên phong Rochdale 1844; ICA lập 1895	Cá nhân → HTX → liên đoàn quốc gia → ICA (306+ tổ chức, 105 nước)	~1 tỷ thành viên (có trùng)	Luật HTX quốc gia; Năm Quốc tế HTX 2025 của LHQ	Nguyên tắc ngăn có thể sao chép; kết nối cá nhân–tầng toàn cầu còn mỏng
Hướng đạo (WOSM)	Baden-Powell, 1907; sau 1941 không ai kế nhiệm chức danh lãnh đạo thế giới	Cá nhân → nhóm → NSO (176) → WOSM	48,2 triệu (điều tra) đến ~60 triệu (ước tính) [MT]	Mỗi nước một NSO được công nhận	Chức danh sáng lập có thể kết thúc; quyền lực chuyển sang hội nghị thành viên
Rotary	1905 [CXM]	Cá nhân → CLB → khu vực → Rotary International	~1,16 triệu (2026) [TC]	Tổ chức dân sự, không hiệp ước	Đại diện nhiều tầng đơn giản; cảnh báo thành viên già hóa, giảm dần
Wikimedia	Wales và cộng sự, 2003	Cá nhân → 40 chapter, nhóm người dùng → Quỹ	Cộng đồng biên tập toàn cầu	Quỹ phi lợi nhuận Mỹ	Hiến chương 2024 thất bại vì quỹ trung tâm giữ phủ quyết
Quản trị Internet (ICANN, IGF, IETF)	Chính phủ Mỹ chuyển giao IANA năm 2016	Đa bên: cá nhân, doanh nghiệp, nhà nước, xã hội dân sự	IETF mở cho mọi cá nhân	WSIS+20: IGF thường trực từ 12/2025	Nhà nước có thể thể chế hóa mô hình mở mà không kiểm soát trực tiếp
Amnesty International	1961 [CXM]	Cá nhân → văn phòng, hội quốc gia → phong trào toàn cầu	Hơn 10 triệu [MT: 7–10 triệu]	Độc lập với chính phủ, tài trợ bởi thành viên	Độc lập giúp mở rộng nhưng có thể gây căng thẳng với một số nhà nước
UEA (Esperanto)	1908 [CXM]	Hội viên kép: cá nhân trực tiếp và qua ~70 hội quốc gia	Vài nghìn hội viên cá nhân [CXM]	Tổ chức dân sự	Mô hình hội viên kép; tính phổ quát lý tưởng chưa đủ tạo quy mô

Ảnh xạ tiền lệ vào sáu tầng của Union

Tầng của Union	Tiền lệ tương ứng	Bảng chứng chính
T1. Cá nhân	Tình nguyện viên Chữ thập đỏ; thành viên HTX; người tham gia IETF	Cá nhân là gốc, tham gia tự nguyện, có thể rời đi
T2. Gia đình, cộng đồng, HTX, doanh nghiệp	HTX cơ sở, CLB Rotary, nhóm Hướng đạo	Đơn vị gần con người nhất tổ chức hoạt động hằng ngày
T3. Văn hóa, tôn giáo, dân tộc	Trật tự Bahá'í; nguyên tắc hỗ trợ trong giáo huấn xã hội Công giáo; Vasudhaiva Kutumbakam	Tôn giáo và văn hóa truyền tải giá trị, xây niềm tin
T4. Quốc gia, chính quyền	Địa vị "trợ giúp chính quyền" của Hội quốc gia; NOC; luật HTX quốc gia	Mỗi nước một đơn vị được công nhận, khung pháp lý trong nước
T5. Tổ chức quốc tế và khu vực	Công ước Geneva; Năm Quốc tế HTX của LHQ; WSIS+20	Văn kiện liên chính phủ làm điểm neo chính danh
T6. Chất xúc tác	Dunant, Rochdale, Coubertin, Baden-Powell, chính phủ Mỹ với IANA	Khởi xướng, thể chế hóa, rời chuyển giao

Năm bài học cho Union và vai trò chất xúc tác của 9S Union

Bài học thứ nhất là **hợp tác thay vì đối lập**. Mọi phong trào bền đều xác lập rõ rằng mình không thay thế chủ quyền, quốc tịch hay đức tin, và có một nhiệm vụ hữu hình mà nhà nước cần. Địa vị "đối tác đặc thù, có trách nhiệm và lợi ích hai chiều" của Chữ thập đỏ là ngôn ngữ phù hợp nhất cho quan hệ giữa Union và tầng T4. Bài học thứ hai là **bộ nguyên tắc ngắn và ổn định**: cả Chữ thập đỏ lẫn ICA đều có bảy nguyên tắc, tồn tại hàng thập kỷ gần như không đổi; bảy nguyên tắc nền tảng của Union (xem TL01) đi theo đúng khuôn này. Bài học thứ ba là **công nhận theo tầng với tiêu chuẩn công khai**, kết hợp với hội viên kép để cá nhân vừa thuộc tầng toàn cầu vừa thuộc đơn vị gần mình. Bài học thứ tư là **tính chính danh đến từ phục vụ, không từ tuyên bố**: phong trào được nhà nước công nhận vì làm được việc nhà nước cần. Bài học thứ năm là **chuyển giao có thời hạn và ràng buộc**: chất xúc tác không giữ quyền phủ quyết sau mốc chuyển giao, ghế sáng lập có thời hạn, và nguyên tắc được neo vào văn bản mà cả nhà nước lẫn cộng đồng công nhận. Trường hợp Grameen năm 2011, khi nhà sáng lập bị buộc rời vị trí điều hành bởi quyết định của nhà nước (BBC) [CXM], bổ sung một lưu ý: tổ chức gắn chặt với một cá nhân hay một đơn vị sáng lập dễ trở thành mục tiêu chính trị, nên cần giảm sự phụ thuộc này từ sớm. Thiết kế cụ thể của cơ chế chuyển giao được trình bày ở TL03 và lộ trình ở TL05.

Hai khoảng trống bằng chứng cần lưu ý. Chưa có nghiên cứu định lượng so sánh độ bền giữa các mô hình; các bài học trên là tổng hợp từ trường hợp. Và chưa có khảo sát hệ thống về phản ứng của các loại hình nhà nước khác nhau trước mạng lưới cá nhân toàn cầu; lịch sử cho thấy Hướng đạo, Rotary và Amnesty từng bị hạn chế ở một số nước [CXM]. Đây là điểm cần nghiên cứu thêm trước khi mở rộng tại từng quốc gia, trong đó có Việt Nam.

8. Hạ tầng thanh toán đã phủ hàng tỷ người, định danh và quản trị thì chưa

Câu hỏi "hàng tỷ cá nhân tham gia bằng cách nào" có câu trả lời một phần trong hạ tầng số công (DPI) mà chính các quốc gia đã xây dựng. Đây là bằng chứng mạnh nhất cho vai trò của tầng T4: định danh công dân và hạ tầng thanh toán là việc nhà nước làm tốt, và Union nên kết nối vào đó thay vì làm lại. **Aadhaar** đã cấp khoảng **1,447 tỷ số định danh (UIDAI)**. **UPI** đạt kỷ lục **24,51 tỷ giao dịch** trong tháng 8/2026 [TC] ([Startuptalky](#)). **Pix** có 142 triệu người (93% người trưởng thành Brazil) giao dịch trong tháng 4/2026 [TC] ([LetsMoney](#)). Mobile money có 2,3 tỷ tài khoản đăng ký và hơn 2 nghìn tỷ USD giao dịch năm 2025, nhưng chỉ **593 triệu tài khoản hoạt động hằng tháng (GSMA)**. Tỷ lệ khoảng 26% này là bài học trực tiếp: số đăng ký không phản ánh thành viên thực, nên Union cần đo bằng **số thành viên hoạt động**. Global Findex 2025 cho thấy 79% người trưởng thành đã có tài khoản; trong 1,3 tỷ người còn lại, khoảng 900 triệu có điện thoại ([World Bank Findex](#)), nên điện thoại là kênh tiếp cận tự nhiên. Về tầm với, Meta đạt 3,60 tỷ người dùng hằng ngày trên toàn hệ sinh thái [TC] ([AdsUploader](#)), WhatsApp hơn 3 tỷ người dùng hằng tháng [TC] ([Infobip](#)), WeChat 1,432 tỷ ([Tencent](#)). Nhưng 2,2 tỷ người, khoảng 27% nhân loại, vẫn offline ([ITU](#)). Vì vậy kênh USSD/SMS, đại lý tại chỗ và vai trò đại diện của gia đình, cộng đồng ở tầng T2 cho trẻ em và người offline là bắt buộc. Chiến dịch **50-in-5** (UNDP, Gates, Co-Develop, DPGA, CDPI) đặt mục tiêu 50 nước triển khai DPI vào 2028; số nước tham gia hiện được ghi là 26 hoặc 30 [MT] ([UNDP](#)).

Định danh là nút thắt lớn nhất, và bằng chứng cho thấy đi vòng qua nhà nước là sai lầm. Dự án tư nhân "cho mọi con người" của **World (Worldcoin/Tools for Humanity)** sau khoảng 3 năm mới xác minh được khoảng **12–18 triệu người** bằng thiết bị quét mống mắt ([Time](#)) [MT/TC: các nguồn ghi 12, 15, 18, 25 hoặc 39 triệu]. Dự án bị đình chỉ hoặc điều tra ở Kenya, Tây Ban Nha, Bồ Đào Nha, Hồng Kông, Brazil, Indonesia, Philippines và các nơi khác; Tòa án Tối cao Kenya ra lệnh xóa dữ liệu sinh trắc học năm 2025 ([Business Daily Africa](#)). Kết luận: Union **không nên tự phát hành định danh hay thu sinh trắc học**. Hướng phù hợp là liên kết với ID quốc gia và DPI theo kiểu MOSIP, cộng thêm một lớp xác minh "là người thật" bảo vệ quyền riêng tư để chống trùng lặp xuyên biên giới; Vitalik Buterin đã phân tích các đánh đổi giữa sinh trắc học và mạng tin cậy xã hội ([vitalik.eth.limo](#)) [CXM]. Số quốc gia và người dùng MOSIP năm 2026 chưa được xác định [CXM].

Về quản trị, bằng chứng còn ở quy mô nhỏ. Ngân quỹ các DAO đạt đỉnh **25,1 tỷ USD** (3/2024) ([Cointelegraph](#)), với khoảng 11,8 triệu người giữ token quản trị [TC] ([Stacy in Dataland](#)), nhưng tỷ lệ tham gia thấp và quyền lực tập trung vào số ít người nắm nhiều token. Bitcoin đã phân bổ hơn 50 triệu USD qua quadratic funding ([Bitcoin](#)) [MT: các tài liệu sau ghi 56–65 triệu]. Optimism dành 850 triệu OP cho Retro Funding ([Optimism](#)). vTaiwan và cổng Join cho thấy thảo luận trực tuyến có thể nối vào quy trình chính sách công ([Wikipedia: Digital democracy in Taiwan](#)). Global Assembly năm 2021 bốc thăm 100 người đại diện dân số thế giới, họp 68 giờ và trình tuyên bố tại COP26 ([Carnegie](#)). Habermas Machine của DeepMind dùng mô hình ngôn ngữ làm người hòa giải và thử nghiệm trên hơn 5.700 người Anh [TC] ([Equality by Lot](#)). Collective Constitutional AI của Anthropic thu 38.252 phiếu từ khoảng 1.000 người qua Polis ([Anthropic](#)). Bằng chứng gợi ý cấu trúc **hai lớp**: hội đồng bốc thăm đại diện có AI hỗ trợ hòa giải cho quyết định chiến lược, và bỏ phiếu hoặc quadratic funding cho toàn thể thành viên đã xác minh là người thật. Nguyên tắc thứ hai của Union, "mỗi người một tiếng nói ngang nhau", vì vậy phụ thuộc vào việc giải bài toán định danh trước bài toán bỏ phiếu (xem TL03 về cơ chế quản trị).

Về phân phối giá trị, GiveDirectly đã chuyển hơn **1 tỷ USD cho hơn 2 triệu người** ([GiveDirectly](#)) [MT: một nguồn khác ghi hơn 800 triệu USD cho 1,6 triệu người]. Nghiên cứu OpenResearch trả 1.000 USD/tháng trong 3 năm cho 3.000 người ở Mỹ cho thấy chi tiêu thiết yếu tăng, giờ làm giảm khoảng 1,3–1,4 giờ/tuần [MT giữa các bản tóm tắt], cải thiện tâm lý chỉ kéo dài khoảng một năm và không có tác động lên sức khỏe thể chất (J-

[PAL; UMich Poverty Solutions](#)); kết quả bổ sung năm 2025 ghi nhận chất lượng nuôi dạy con cải thiện ở hộ nghèo nhất ([BusinessWire](#)). Kỳ vọng về chuyển tiền trực tiếp vì vậy cần thực tế: tiền mặt giúp ổn định đời sống nhưng không tự tạo năng lực dài hạn.

9. AI biến bài toán phân phối thành bài toán sở hữu

Chương này tóm lược bằng chứng; phân tích kịch bản và xác suất chi tiết nằm ở TL04. Điểm xuất phát là một phân biệt quan trọng: hầu hết con số gây chú ý đo **mức phơi nhiễm** với AI, không phải số việc làm sẽ mất. IMF ước gần 40% việc làm toàn cầu bị phơi nhiễm, khoảng 60% ở nền kinh tế phát triển và khoảng 26% ở nước thu nhập thấp [CXM] (IMF Blog). ILO (5/2025) cho rằng 1/4 lao động làm nghề có ít nhất một phần phơi nhiễm với AI tạo sinh, nhưng chỉ **3,3%** việc làm ở mức phơi nhiễm cao nhất, và "chuyển đổi" công việc là tác động có khả năng nhất (ILO). WEF Future of Jobs 2025 dự kiến đến 2030 có 170 triệu việc làm mới và 92 triệu bị thay thế, ròng +78 triệu (EU Digital Skills). Dữ liệu thực tế đến 2026 chưa cho thấy thất nghiệp tổng tăng: ILO dự báo thất nghiệp toàn cầu giữ ở 4,9% năm 2026 (Malaysiakini/ILO) [TC]. Nhưng tín hiệu sớm đã xuất hiện ở "cánh cửa vào nghề": lao động 22–25 tuổi trong các nghề phơi nhiễm cao nhất giảm 13% việc làm tương đối kể từ cuối 2022 (Yale Insights), một bản cập nhật đến 6/2026 được cho là lên 19% [TC/MT] (Digital Applied).

Nguồn	Chỉ số	Giá trị	Bản chất
IMF (1/2024)	Việc làm toàn cầu bị phơi nhiễm với AI	~40% (nước phát triển ~60%, thu nhập thấp ~26%) [CXM]	Phơi nhiễm
ILO WP140 (5/2025)	Việc làm có phơi nhiễm / phơi nhiễm cao nhất	25% / 3,3%	Phơi nhiễm
WEF Future of Jobs 2025	Việc làm mới / bị thay thế đến 2030	170 triệu / 92 triệu (ròng +78 triệu)	Dự báo của doanh nghiệp
McKinsey (7/2023)	Giờ làm ở Mỹ tự động hóa được đến 2030	29,5% (có AI tạo sinh)	Tiềm năng kỹ thuật
Goldman Sachs (3/2023)	Việc làm toàn thời gian bị phơi nhiễm	~300 triệu	Phơi nhiễm
Stanford Digital Economy Lab	Việc làm người 22–25 tuổi ở nghề phơi nhiễm cao	–13% từ cuối 2022 (bản cập nhật: –19%) [MT]	Đo lường thực tế
Acemoglu (NBER 2024)	Tăng năng suất nhân tố tổng hợp trong 10 năm	≤0,66%	Phe hoài nghi
AI Impacts (khảo sát 2.778 nhà nghiên cứu, 2023)	50% khả năng AI vượt người mọi tác vụ / tự động hóa toàn bộ nghề nghiệp	2047 / 2116	Kỳ vọng chuyên gia

Nguồn bảng: ILO; Fox Business/McKinsey; CBS News/Goldman Sachs; NBER w32487; AI Impacts.

Không dự báo chính thống nào nêu mốc một nền kinh tế "chỉ cần khoảng 5% nhân loại lao động". Nhóm phân tích ước tính chủ quan xác suất kịch bản này thành hiện thực trước 2056 là **10–20%**, tức một kịch bản đuôi chứ không phải kịch bản trung vị; nếu nó xảy ra, xác suất có cơ chế phân phối quy mô lớn dạng nào đó là 85–95% (xem TL04). Về lao động vật lý, Morgan Stanley ước thị trường robot hình người hơn 5.000 tỷ USD vào 2050 với gần 1 tỷ robot đang hoạt động, giá khoảng 50.000 USD/chiếc (Humanoid.guide) [TC]; các trang ghi "1 tỷ robot vào 2035" là đọc sai dự báo này.

Điều đáng chú ý hơn mất việc là **ai nhận phần thu nhập**. ILO cho biết tỷ trọng thu nhập lao động toàn cầu giảm 1,6 điểm phần trăm từ 2004, tương đương thiếu hụt khoảng **2.400 tỷ USD** năm 2024, và tự động hóa, AI có thể tạo thêm áp lực giảm (UN News). Vốn AI tập trung chưa từng có: đầu 10/2026, Nvidia có vốn hóa khoảng 5.440 tỷ USD (7,95% S&P 500), top 10 cổ phiếu chiếm 39,2% S&P 500, và 41 công ty AI chiếm 48,68% vốn hóa theo Bianco Research (Seeking Alpha) [TC]. Korinek và Stiglitz chỉ ra AI làm tăng bất bình đẳng cả

trong lần **giữa các quốc gia (GovAI)**, còn Varoufakis gọi trạng thái này là "phong kiến công nghệ" (**Penguin**) [CXM]. Khi phần thu nhập đi qua lao động teo lại, câu hỏi trung tâm của thời đại AI trở thành **"Ai sở hữu AI và robot?"**.

Các cơ chế chia lợi ích AI đang xuất hiện đã có cấu trúc nhiều tầng, nhưng tầng toàn cầu chưa chạm tới từng cá nhân.

Tầng	Cơ chế	Tình trạng 2026	Nguồn
Doanh nghiệp	OpenAI Foundation nắm 26% OpenAI Group (~130 tỷ USD); Microsoft ~27%	Đã hoàn tất tái cấu trúc 10/2025	OpenAI; TechCrunch
Doanh nghiệp	Long-Term Benefit Trust của Anthropic	Cơ chế quản trị, không phải phân phối của cải	Anthropic [CXM]
Doanh nghiệp	Windfall Clause	Chưa công ty nào ký cam kết ràng buộc pháp lý	arXiv 1912.11595
Doanh nghiệp đề xuất cho quốc gia	OpenAI "Industrial Policy for the Intelligence Age": quỹ tài sản công, tuần làm 4 ngày (4/2026); ngỏ ý tặng 5% cổ phần cho quỹ chủ quyền Mỹ (7/2026)	Đề xuất tự nguyện	KALW; TechCrunch
Quốc gia	Dự luật Sanders S.4825: thuế một lần 50% cổ phần doanh nghiệp AI, quỹ ước ~7.000 tỷ USD, hơn 1.000 USD/người Mỹ/năm	Đưa ra Thượng viện 6/2026, chưa thành luật	Thomson Reuters
Quốc gia	IndiaAI Mission: hơn 38.000 GPU dùng chung, giá thuê dưới 1 USD/giờ	Đang vận hành	Anantam IAS [TC]
Quốc gia	Apertus (Thụy Sĩ): mô hình ngôn ngữ mở hoàn toàn như "tiện ích công"	Ra mắt 9/2025	Engadget
Quốc gia	Hàn Quốc: đề xuất quỹ chủ quyền sản xuất AI	Đề xuất	Herald Corp
Toàn cầu	Quỹ toàn cầu về AI (khuyến nghị của UN HLAB 2024)	Khuyến nghị, tình trạng triển khai chưa rõ	techUK
Toàn cầu	Panel Khoa học Quốc tế về AI và Đối thoại Toàn cầu về quản trị AI (A/RES/79/325)	Báo cáo sơ bộ 7/2026; không có thẩm quyền phân phối	UN News

Hàm ý cho Union rất rõ. Vì vốn AI tập trung ở Mỹ, cổ tức AI quốc gia kiểu Sanders sẽ chủ yếu mang lợi ích cho công dân Mỹ; quỹ chủ quyền các nước vùng Vịnh, Singapore đầu tư mạnh vào AI nhưng chưa chia trực tiếp cho cá nhân (**AsianInvestor**). Người dân ở các nước nghèo hoặc thiếu năng lực nhà nước là nhóm mà các quỹ AI quốc gia không chạm tới. Đây là khoảng trống mà một liên hiệp của cá nhân, làm việc cùng các quốc gia và tổ chức quốc tế, có thể lấp. Nhóm phân tích ước tính chủ quan rằng có ít nhất một cơ chế phân phối giá trị cấp toàn cầu đang vận hành vào khoảng 2056 với xác suất 40–55% (xem TL04 về lập luận và các hướng cạnh tranh).

10. Khung pháp lý quốc gia là nền móng của Union, và địa chính trị đòi hỏi trung lập tuyệt đối

Chưa có hình thức pháp lý nào cho một liên hiệp kinh tế của từng con người trên toàn cầu, nên mô hình phải ghép từ các hình thức sẵn có, và mỗi hình thức đều nằm trong luật của một quốc gia cụ thể. Đây không phải rào cản mà là cách tăng T4 vận hành: quốc gia cung cấp khung pháp lý, định danh, thanh toán và tuân thủ. Lập tổ chức theo điều ước quốc tế cần các quốc gia ký kết và gần như bất khả thi trong năm 2026. Các phương án khả dĩ gồm: hiệp hội hoặc quỹ theo Bộ luật Dân sự Thụy Sĩ (Điều 60–79), hình thức FIFA, IOC và WWF đang dùng, lập nhanh nhưng giám sát yếu như bê bối FIFA 2015 cho thấy [CXM] ([Fedlex](#)); **Wyoming DUNA**, hiệu lực từ 2024 và sửa đổi bằng SF0022 có hiệu lực 1/7/2026, yêu cầu tối thiểu 100 thành viên, tách trách nhiệm pháp lý khỏi thành viên, đã được Uniswap và Nouns DAO sử dụng ([Wyoleg SF0022](#)); hợp tác xã châu Âu (SCE), hình thức HTX xuyên quốc gia có sẵn nhưng gần như không ai dùng, chỉ 24 SCE trên khoảng 131.000 HTX ở EU (số liệu 2011) ([Eurofound](#)). Rào cản lớn nhất là **luật chứng khoán**: bất kỳ lời mời góp vốn có kỳ vọng lợi nhuận nào gửi tới công chúng nhiều nước đều kích hoạt quy định của SEC (Reg CF, Reg A+, Howey test), Prospectus Regulation và MiCA của EU [CXM: các ngưỡng cụ thể cần đối chiếu văn bản gốc] ([SEC Reg CF](#); [EUR-Lex MiCA](#)). Ngoài ra còn trừng phạt và AML/KYC (danh sách OFAC, khuyến nghị FATF), luật bảo vệ dữ liệu (GDPR Điều 9 về sinh trắc học) và kiểm soát sập nhập ở EU, Mỹ, Trung Quốc và Việt Nam [CXM]. Hệ quả: tư cách thành viên Union ở giai đoạn đầu không nên gắn với kỳ vọng lợi nhuận, và mọi hoạt động kinh tế phải đi qua các pháp nhân tuân thủ luật sở tại ở tầng T2 (xem TL03).

Bối cảnh địa chính trị 2025–2026

Bối cảnh bất lợi cho mọi định chế mới bị nhìn nhận là siêu quốc gia, và đó là lý do Union định vị mình là liên hiệp của cá nhân đồng hành cùng các quốc gia. Ngày 7/1/2026, **Mỹ tuyên bố rút khỏi 66 tổ chức quốc tế** (31 thuộc LHQ, 35 ngoài LHQ), trong đó có IPCC, UNFCCC và UNFPA ([PBS](#)); Mỹ nợ LHQ 1,5 tỷ USD vào cuối tháng 1/2026 ([WAM](#)). Trung Quốc đề xuất **Sáng kiến Quản trị Toàn cầu (GGI)** với năm nguyên tắc, trong đó có bình đẳng chủ quyền và lấy con người làm trung tâm ([MFA China](#)); SWP (Đức) đánh giá GGI là trụ cột của một trật tự do Bắc Kinh định hình ([SWP](#)). Ấn Độ chủ trì BRICS 2026 với khẩu hiệu "**Humanity First**"; BRICS có 11 thành viên và 10 đối tác, trong đó **có Việt Nam** ([Business Today](#)). Diễn ngôn "toàn nhân loại" có sức hút ở Nam bán cầu nhưng dễ bị gán vào một phe, nên nguyên tắc thứ sáu của Union, "Trung lập, độc lập, minh bạch", là điều kiện sống còn. BIEN phải dời Đại hội 2026 từ Mỹ sang Toronto vì vấn đề visa ([BIEN](#)), một chỉ báo thực tế cho việc chọn nơi tổ chức hoạt động quốc tế. Cuộc bầu Tổng Thư ký LHQ (nhiệm kỳ Guterres hết 31/12/2026) đang diễn ra với nhiều ứng viên từ nước nhỏ và Nam bán cầu ([1for8billion](#)).

Hai nhóm bằng chứng cho thấy hợp tác vẫn có lợi ích rõ ràng cho chính các quốc gia. Về kinh tế, WTO World Trade Report 2026 ước tính đến 2050 kịch bản phân mảnh địa chính trị làm GDP toàn cầu giảm 5,1%, kịch bản thay đa phương bằng các FTA chấp vá giảm 6,9%, còn kịch bản hợp tác tăng cường tăng 2,9%; chênh lệch tốt nhất–tệ nhất khoảng 10% GDP ([KNN India](#); [Times of Oman](#)) [TC]. Trong kịch bản phân mảnh, nước kém phát triển mất 10,6% GDP và nước thu nhập trung bình mất 7,3%, so với 2,9% ở nước thu nhập cao ([KNN India](#)) [TC]. Về dư luận, khảo sát GlobeScan cho BBC (2016, 18 nước) cho thấy 51% người được hỏi coi mình là công dân toàn cầu hơn là công dân nước mình, tăng mạnh ở các nước mới nổi như Nigeria, Trung Quốc, Peru, Ấn Độ ([GlobeScan](#)); khảo sát Stimson 2023 ở 12 nước G7 và BRICS kết luận người dân "đi trước lãnh đạo" trong chấp nhận đổi mới quản trị toàn cầu ([Stimson](#)). Ngược lại, WEF Global Risks Report 2026 ghi 68% người trả lời dự kiến trật tự đa cực hoặc phân mảnh trong thập niên tới ([World Ports](#)) [TC]. Chưa có dữ liệu khảo sát riêng cho Việt Nam về các câu hỏi này.

Việt Nam: lỗi trong nước khả thi, vô toàn cầu cần nơi trung lập

Với Việt Nam, **Luật Hợp tác xã 17/2023/QH15** (hiệu lực 1/7/2024) cho phép người nước ngoài cư trú hợp pháp từ 18 tuổi làm thành viên liên kết không góp vốn, nhưng tổng số thành viên chính thức là nhà đầu tư nước ngoài phải **dưới 35%** ([Thư viện Pháp luật](#); [ACC Group](#)) [CXM: nguồn phân tích thứ cấp, cần đối chiếu văn bản gốc và văn bản hợp nhất 101/VBHN-VPQH 2026 ([LuatVietnam](#))]. Hệ quả là **HTX Việt Nam không thể là vô pháp lý cho thành viên toàn cầu**, nhưng có thể là lỗi trong nước ở tầng T2. Phong trào HTX trong nước có hơn 36.000 HTX đóng góp khoảng 4,8% GDP, nhưng chỉ khoảng 3% HTX tham gia liên hiệp ([VnEconomy](#)). Liên minh HTX Việt Nam (VCA) là thành viên ICA từ 1988 ([VnBusiness](#)). Nghị quyết 59-NQ/TW (24/1/2025) ủng hộ hội nhập sâu, gồm cả hội nhập khoa học-công nghệ và chuyển đổi số, đồng thời yêu cầu giữ vững định hướng chính trị và an ninh ([Mekong ASEAN](#)); tinh thần "mỗi xã, phường là một điểm tiếp xúc hội nhập" ([VOV](#)) khớp với logic lấy cộng đồng gần con người làm điểm vào. Việt Nam có lợi thế "cân bằng": là đối tác BRICS và đồng thời có quan hệ đối tác chiến lược toàn diện với nhiều cường quốc. Là nền kinh tế thu nhập trung bình phụ thuộc xuất khẩu, Việt Nam thuộc nhóm chịu thiệt khoảng 7% GDP trong kịch bản phân mảnh của WTO, nên có lợi ích quốc gia rõ ràng trong các mô hình hợp tác. Luật Bảo vệ dữ liệu cá nhân (hiệu lực 1/1/2026) cần được xác minh trước khi thiết kế hệ thống thành viên [CXM]. Trong mọi trường hợp, Union tại Việt Nam cần được xây dựng **cùng** các cơ quan nhà nước có thẩm quyền ngay từ đầu, theo đúng logic "đối tác hỗ trợ" của Chữ thập đỏ (xem TL05 về lộ trình tham vấn).

Bảng quốc gia và vùng tài phán

Quốc gia / vùng tài phán	Lập trường hoặc vai trò liên quan	Hàm ý cho Union	Nguồn
Hoa Kỳ	Rút khỏi 66 tổ chức (1/2026); ODA giảm 56,9%; phủ quyết thực tế tại IMF; dự luật quỹ AI S.4825; trung tâm vốn AI	Không phụ thuộc vốn hay trụ sở ở một nước; tuân thủ OFAC nếu dùng USD; theo dõi các cơ chế cổ tức AI quốc gia	ASIL
Trung Quốc	GGI, "cộng đồng chung vận mệnh nhân loại"; vai trò lớn tại AIIB; mBridge	Giữ trung lập, tránh bị gán vào diễn ngôn của bất kỳ nhà nước nào	MFA China
Ấn Độ	Chủ tịch BRICS 2026 "Humanity First"; Aadhaar, UPI; IndiaAI; Amul, IFFCO; Chính sách Hợp tác Quốc gia 2025	Đối tác về DPI, compute công và mô hình HTX nông nghiệp	Business Today
Brazil	Pix; chủ nhà COP30; lộ trình Baku–Belém	Mô hình hạ tầng thanh toán công	COP30
Liên minh châu Âu	Ủng hộ đa phương mạnh; nguyên tắc hỗ trợ trong Điều 5(3) TEU; SCE, MiCA, GDPR; Nghị viện châu Âu từng ủng hộ UNPA (2018) [CXM]	Thị trường quy định chặt nhưng là đối tác chính sách tiềm năng; ngôn ngữ hỗ trợ chung	DWB
Thụy Sĩ	Hiệp hội/quỹ theo ZGB; trụ sở ICRC, IOC; Host State Act [CXM]; mô hình AI công Apertus	Ứng viên đặt pháp nhân giữ sứ mệnh trung lập	Swiss FDFA
Wyoming (Mỹ) / Quần đảo Marshall	DUNA (2024, sửa đổi 2026); DAO Act 2022 [CXM]	Vô pháp lý cho quản trị số, nhưng vẫn chịu luật Mỹ	CryptoSlate
Na Uy	GPFG, quy tắc chi tiêu, Hội đồng Đạo đức	Hình mẫu quản trị quỹ tài sản chung	Norges Bank
Pháp, Kenya, Barbados	Đồng chủ trì Global Solidarity Levies; Bridgetown Initiative	Đồng hành với các nguồn thu tự động toàn cầu	Bridgetown Initiative
Hàn Quốc	Đề xuất quỹ chủ quyền sản xuất AI	Theo dõi mô hình quỹ AI tập trung vào sản xuất	Herald Corp

Quốc gia / vùng tài phán	Lập trường hoặc vai trò liên quan	Hàm ý cho Union	Nguồn
Kenya, Indonesia, Philippines, Tây Ban Nha	Đình chỉ hoặc xử lý Worldcoin	Cảnh báo về sinh trắc học; tôn trọng thẩm quyền dữ liệu quốc gia	Rest of World
Đài Loan (Trung Quốc)	vTaiwan, Join, Polis	Kinh nghiệm dân chủ số	Wikipedia
Canada	Desjardins; chủ nhà BIEN 2026	Nơi tổ chức sự kiện quốc tế thuận lợi	BIEN
Việt Nam	Luật HTX 2023 (trần <35% thành viên chính thức nước ngoài); NQ 59-NQ/TW; đối tác BRICS; VCA là thành viên ICA từ 1988; chịu thiệt ~7% GDP nếu thương mại phân mảnh [TC]	Lỗi trong nước qua liên hiệp HTX; tham vấn sớm Bộ Ngoại giao, Bộ Tài chính và cơ quan quản lý dữ liệu [CXM]	VnBusiness

11. Sáng kiến tương tự: nhiều tham vọng toàn cầu, ít mô hình bền vững

Các sáng kiến gần với Union chia thành bốn nhóm. Nhóm vận động quản trị toàn cầu (UNPA, WFM, Hiến pháp Trái Đất) có quy mô nhỏ và ảnh hưởng chính sách hạn chế; thành công thực tế duy nhất của phong trào liên bang thế giới là một thể chế chuyên biệt, Tòa án Hình sự Quốc tế, chứ không phải một chính phủ toàn cầu (wfm-igp.org) [CXM]. Nhóm mạng lưới HTX có quy mô kinh tế thật nhưng mang tính quốc gia, khu vực. Nhóm sở hữu đại chúng (Packers, Barça, BrewDog) có tối đa vài trăm nghìn chủ sở hữu và rủi ro mất vốn có thật. Nhóm dự án công nghệ "cho mọi con người" (World) gặp phản ứng pháp lý mạnh về dữ liệu sinh trắc học. Điểm chung của các sáng kiến thất bại hoặc dậm chân là **tự tuyên bố đại diện** mà không xây chính danh cùng các thiết chế sẵn có. Tổng quan này cũng chưa tìm thấy nghiên cứu học thuật hay think tank nào đánh giá trực tiếp khái niệm một liên hiệp kinh tế của toàn thể cá nhân.

Sáng kiến	Bản chất / tình trạng	Bài học	URL
Campaign for UNPA / We The Peoples	Vận động lập nghị viện LHQ; hơn 1.500–1.600 nghị sĩ ủng hộ (tự báo cáo) [MT]; chưa có nghị quyết	Thiết kế "bắt đầu tư vấn, quyền hạn tăng dần"	DWB
Earth Constitution / WCPA	Nghị viện Thế giới Lâm thời từ 1982; không nước nào phê chuẩn	Mô hình "tự tuyên bố" sống lâu nhưng không có chính danh	Wikipedia
WFM-IGP	Lập 1947; điều phối liên minh lập ICC [CXM]	Thành công nhờ thể chế chuyên biệt, không nhờ chính phủ toàn cầu	wfm-igp.org
Club of Rome – Earth4All	Mô hình Earth4; phiên bản quốc gia tại Áo, Kenya, Singapore, Argentina; đề xuất "Citizens' Fund" [CXM]	Thí điểm cấp quốc gia, đi cùng chính phủ sở tại	P4NE
Global Challenges Foundation – New Shape Prize	5 triệu USD; khoảng 2.700 bài dự thi (2017)	Nguồn ý tưởng thiết kế quản trị toàn cầu	UNPA campaign
Global Assembly / Global Citizens' Assembly	100 người bốc thăm (2021); hội đồng thường trực 105 người (1/2026, nguồn vận động) [TC]	Bốc thăm đại diện ở quy mô toàn cầu khả thi	DeSmog
Global Citizen	Mục tiêu 50 triệu người đến 2029; hợp tác với FIFA	"Thành viên" là người hành động, không sở hữu	AP/Yahoo
BIEN / Global Basic Income Foundation	Đại hội tại Toronto (8/2026), kỷ niệm 40 năm BIEN	Mạng lưới chuyên gia về thu nhập cơ bản	basicincome.org
P2P Foundation [CXM]	Cosmo-localism: thiết kế toàn cầu, sản xuất địa phương	Mô hình mạng lưới thay cho tập đoàn đơn khối	p2pfoundation.net
Pact for the Future (9/2024)	Cải cách kiến trúc tài chính, Global Digital Compact; rà soát cấp cao năm 2028	Khung chính sách LHQ để neo sáng kiến	un.org
Compromiso de Sevilla (FFD4, 2025)	192/193 nước thông qua; ghi nhận khoảng trống 4 nghìn tỷ USD; kêu gọi đầu tư vào HTX	Có đồng thuận nhưng không có tiền mới	UN News
Công ước thuế LHQ	Đàm phán phiên 5 (8/2026), phiên tiếp theo tại Nairobi (11–12/2026)	Nguồn thu tự động tiềm năng do các quốc gia tạo ra	Financial Afrik
Global Solidarity Levies	13 nước (11/2025)	Liên minh nước sẵn sàng đi trước	CAPA

Sáng kiến	Bản chất / tình trạng	Bài học	URL
50-in-5 / Co-Develop / DPGA	DPI ở 50 nước vào 2028	Hạ tầng thành viên và thanh toán do quốc gia dẫn dắt	Co-Develop
NIEO Program of Action (Progressive International)	Ra mắt cuối 2024, 5 lĩnh vực	Tiếng nói Nam bán cầu	TNI
Windfall Clause / OpenAI Foundation / LTBT	Cơ chế chia lợi ích AI cấp doanh nghiệp	Nguồn vốn tiềm năng lớn, hiện đều tự nguyện	GovAI
Năm Quốc tế HTX 2025 / Chiến lược ICA 2026–2030	Đề xuất Năm HTX 10 năm một lần [MT về việc đã thông qua]	Cửa vào hệ sinh thái LHQ qua COPAC	UN DESA
World (Tools for Humanity)	12–18 triệu người xác minh [MT]; bị đình chỉ ở nhiều nước	Không đi vòng qua thẩm quyền định danh và dữ liệu của quốc gia	Time

Mô thức thất bại và lừa đảo cần chủ động tránh

Trần thực tế của sở hữu đại chúng trực tiếp hiện chỉ cỡ vài trăm nghìn người. Green Bay Packers có khoảng 539.000 cổ đông với cổ phần không có cổ tức ([Broadridge](#)); FC Barcelona có hơn 140.000 socios ([La Nación](#)). Con số 8 tỷ lớn hơn **khoảng bốn bậc độ lớn**, nên chỉ đạt được qua cấu trúc nhiều tầng, không qua một sổ cổ đông trực tiếp. Trong mô hình "Equity for Punks" của BrewDog, khoảng 220.000 nhà đầu tư nhỏ góp tổng cộng £75 triệu và được báo chí đánh giá có nguy cơ mất phần lớn giá trị khi công ty được bán cho Tilray năm 2026 ([The Drinks Business](#)). Auroville, "thành phố của nhân loại", rơi vào xung đột quản trị từ 2021, theo nguồn chủ yếu từ phía cư dân ([EFEO](#)). World Passport của World Service Authority bị ICAO xếp là "tài liệu giả tưởng" ([Wikipedia](#)). Theo báo chí, "quốc gia" tự xưng Kailasa đã khiến hơn 30 thành phố Mỹ ký "kết nghĩa" và tìm cách thuê 480.000 ha rừng Amazon ([Vice](#)). OneCoin là mô hình đa cấp khoảng 4 tỷ USD có nạn nhân ở nhiều nước châu Á [CXM] ([FBI](#)). Esperanto và Venus Project cho thấy tính phổ quát lý tưởng khó thắng hiệu ứng mạng của các hệ thống sẵn có [CXM].

Một sáng kiến nhân danh "toàn nhân loại" khởi phát tại Việt Nam sẽ bị công chúng và cơ quan quản lý so sánh với các vụ đa cấp và "dự án quốc tế" kêu gọi góp vốn từng gây thiệt hại. Vì vậy Union và 9S Union cần chủ động công bố những điều mình **không làm**. Bảng dưới tổng hợp rủi ro và biện pháp; kế hoạch quản trị rủi ro đầy đủ nằm ở TL05.

Rủi ro	Ví dụ đã xảy ra	Biện pháp đề xuất
Thiếu chính danh, "tự tuyên bố"	Earth Constitution, WSA	9S Union không tự xưng đại diện nhân loại; xây chính danh cùng đối tác (ICA, VCA, cơ quan LHQ, đại học, cơ quan nhà nước)
Tuyên bố giả về việc "được công nhận"	Kailasa	Chỉ công bố quan hệ đối tác khi có văn bản ký kết công khai
Hứa lợi nhuận, hoa hồng nhiều tầng	OneCoin, các vụ đa cấp	Tư cách thành viên không hứa lợi nhuận; cấm hoa hồng giới thiệu
Cổ phần đại chúng mất giá trị	BrewDog	Không chào bán cổ phần ra công chúng ở giai đoạn đầu; công bố thông tin chuẩn kiểm toán
Thu sinh trắc học và dữ liệu	Worldcoin	Liên kết với ID quốc gia, tối thiểu hóa dữ liệu, kỹ thuật bảo vệ quyền riêng tư
Mở rộng quá năng lực, sáp nhập liều	Fagor, Co-op Bank–Britannia	Tăng trưởng hữu cơ theo mô-đun; đơn vị ở nước ngoài cũng tuân thủ nguyên tắc chung

Rủi ro	Ví dụ đã xảy ra	Biện pháp đề xuất
Phi tương hỗ hóa, bị thâm tóm	Northern Rock, Fonterra	Khóa tài sản, dự trữ không chia, trust sứ mệnh nắm quyền biểu quyết
Chất xúc tác giữ quyền quá lâu	Wikimedia 2024; Grameen 2011	Mốc chuyển giao ràng buộc; không có quyền phủ quyết của đơn vị sáng lập sau mốc
Hội đồng quản trị thiếu chuyên môn	Co-op Bank (Kelly Review)	Quản trị hai lớp: hội đồng chuyên môn cộng giám sát dân chủ
Phụ thuộc một nhà tài trợ	Mỹ chiếm 3/4 mức giảm ODA	Đặt trần tỷ trọng cho bất kỳ nguồn vốn đơn lẻ nào
Bá quyền Bắc-Nam hoặc gần với một cực	Phê phán của Hickel; tranh luận về Thiên hạ	Biểu quyết cá nhân bình đẳng kết hợp đại diện theo vùng; trung lập trước mọi cực
Bị nhìn nhận là đối thủ của nhà nước	Hạn chế với một số mạng lưới quốc tế [CXM]	Định vị "đối tác hỗ trợ" kiểu Chữ thập đỏ; hoạt động trong luật sở tại
Xung đột quản trị tinh thần với hành chính	Auroville	Hiến chương rõ thẩm quyền và cơ chế giải quyết tranh chấp
Nhầm lẫn thương hiệu	Tên ngắn dễ trùng với dịch vụ không liên quan	Bảo hộ nhãn hiệu, tên miền chính thức và kênh xác thực công khai

12. Kết luận

Bằng chứng tổng hợp trong báo cáo dẫn tới một điều chỉnh quan trọng so với cách đặt vấn đề ban đầu. Câu hỏi không phải "làm sao một tổ chức đứng ra đại diện cho nhân loại", mà là "làm sao để từng con người cùng làm chủ một mạng lưới kinh tế, trong khi gia đình, cộng đồng, HTX, văn hóa, tôn giáo, quốc gia và tổ chức quốc tế mỗi bên làm phần việc mình làm tốt nhất". Các phong trào đã tồn tại hơn một thế kỷ (Chữ thập đỏ, ICA, Olympic, Hướng đạo) cho thấy câu trả lời thứ hai khả thi, còn các dự án tự tuyên bố đại diện hoặc đi vòng qua nhà nước (Hiến pháp Trái Đất, World Passport, Worldcoin) cho thấy câu trả lời thứ nhất thất bại. Định vị nhiều tầng không phải là nhượng bộ về tham vọng mà là điều kiện của tham vọng: nhóm phân tích ước tính chủ quan rằng một mạng lưới Union nhiều tầng của cá nhân với trên 1 tỷ thành viên hoạt động thực sự vào khoảng 2056 có xác suất 20–30% với định vị đồng hành, so với 15–25% nếu định vị đối lập quốc gia, trong khi một tổ chức đơn khối điều hành kinh tế toàn nhân loại chỉ ở mức 1–3% (xem TL04).

Với Union, hàm ý là thành công phải được đo bằng **số thành viên hoạt động và số nhu cầu được đáp ứng có kiểm chứng**, không bằng số đăng ký hay quy mô tuyên bố; nguồn lực phải đến từ hoạt động kinh tế thật của thành viên chứ không từ kêu gọi tự nguyện; và khoảng trống có giá trị nhất để lấp là phục vụ những người mà cả thị trường lẫn các cơ chế quốc gia, kể cả cổ tức AI quốc gia, chưa chạm tới. Với 9S Union, hàm ý là vai trò chất xúc tác được đánh giá bằng hai việc: thể chế hóa các nguyên tắc đủ sớm để phong trào không phụ thuộc vào đơn vị khởi xướng, và chuyển giao đúng hẹn theo mốc ràng buộc, rút kinh nghiệm từ Dunant và IANA thay vì lặp lại Wikimedia 2024. Bảy nguyên tắc nền tảng của Union được trình bày ở TL01; kiến trúc thành viên, quản trị, sở hữu, tài chính và cơ chế chuyển giao của 9S Union ở TL03; các kịch bản 2026–2056 và đánh giá tính tất yếu ở TL04; lộ trình triển khai, đối tác và quản trị rủi ro ở TL05.

Phụ lục A. Nguồn dữ liệu theo dõi định kỳ

Lĩnh vực	Nguồn	Chu kỳ phát hành	URL
Dân số	UN DESA World Population Prospects; WUP 2025	2 năm/lần (bản kế tiếp 2026)	population.un.org/wpp
Kinh tế vĩ mô	IMF World Economic Outlook	Tháng 4 và 10 (cập nhật tháng 1 và 7)	imf.org/WEO
Nghèo, phát triển	World Bank WDI và PIP	PIP cập nhật tháng 3, 6, 9	pip.worldbank.org
Của cải, bất bình đẳng	UBS Global Wealth Report; WID.world; Oxfam	Tháng 6–7; không định kỳ; tháng 1	wid.world
Thương mại, vốn	UNCTAD Global Trade Update; SIFMA Fact Book; WTO World Trade Report	Hàng quý; khoảng tháng 7; tháng 9	SIFMA
Đổi mới, AI	WIPO Global Innovation Index; Stanford AI Index; Anthropic Economic Index	Tháng 9–10; tháng 4; không định kỳ	WIPO
Lao động và AI	ILO WESO Trends; ILO chỉ số phơi nhiễm AI tạo sinh; WEF Future of Jobs	Tháng 1; không định kỳ; 2 năm/lần	ILO
Quản trị AI toàn cầu	Panel Khoa học Quốc tế về AI của LHQ; Đối thoại Toàn cầu về quản trị AI	Hàng năm	UN Scientific Panel
Lương thực	FAO SOFI, FAOSTAT	Tháng 7	fao.org/sofi
Năng lượng	Tracking SDG7; IEA World Energy Investment	Tháng 6	ESMAP
Nước, vệ sinh	WHO/UNICEF JMP	2 năm/lần	WHO WASH
Y tế	WHO–WB UHC GMR; WHO GHED	2 năm/lần	WHO UHC
Giáo dục	UNESCO GEM, UIS	Hàng năm	GEM
Kết nối số	ITU Facts and Figures	Tháng 11	ITU
Bảo trợ xã hội	ILO World Social Protection Report	Khoảng 3 năm/lần	ILO WSPR
Tiến độ SDG	UN SDG Report; SDSN SDR	Tháng 6–7	unstats.un.org/sdgs
Khí hậu	UNEP Adaptation và Emissions Gap; lộ trình Baku–Belém	Tháng 10–11	COP30
Rủi ro toàn cầu	WEF Global Risks Report	Tháng 1	World Ports
Phát triển con người	UNDP HDR; Social Progress Index	Hàng năm	SPI
Tài chính toàn diện	Global Findex; GSMA Mobile Money	3 năm/lần; hàng năm	Findex
Định danh	World Bank ID4D	Định kỳ	id4d.worldbank.org
HTX	ICA–Euricse World Cooperative Monitor; WOCCU	Hàng năm (khoảng tháng 11)	monitor.coop
Phong trào nhiều tầng	Báo cáo thường niên IFRC; điều tra thành viên WOSM; Hội nghị Quốc tế Chữ thập đỏ	Hàng năm; hàng năm; khoảng 4 năm/lần	IFRC

Lĩnh vực	Nguồn	Chu kỳ phát hành	URL
ODA	OECD DAC (số sơ bộ tháng 4, số cuối tháng 12)	Hằng năm	IISD
Dự luận về quản trị toàn cầu	GlobeScan; Stimson Global Governance Survey	Không định kỳ	Stimson
Tổng hợp mở	Our World in Data (có API grapher)	Liên tục	OWID

Phụ lục. Chữ viết tắt

Viết tắt	Ý nghĩa
AGI	Trí tuệ nhân tạo tổng quát
AIIB	Ngân hàng Đầu tư Cơ sở hạ tầng châu Á
AML/KYC	Phòng chống rửa tiền / Định danh khách hàng
BIEN	Mạng lưới Thu nhập Cơ bản Toàn cầu
DAO	Tổ chức tự trị phi tập trung
DPI	Hạ tầng số công
DUNA	Hiệp hội phi lợi nhuận phi tập trung không đăng ký pháp nhân (Wyoming, Hoa Kỳ)
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
GPFG	Quỹ Hưu trí Chính phủ Toàn cầu của Na Uy
HTX	Hợp tác xã
ICA	Liên minh Hợp tác xã Quốc tế
IFRC	Liên đoàn Quốc tế các Hội Chữ thập đỏ và Trăng lưỡi liềm đỏ
IGF	Diễn đàn Quản trị Internet (LHQ)
IMF	Quỹ Tiền tệ Quốc tế
IOC	Ủy ban Olympic Quốc tế
LHQ	Liên Hợp Quốc
ODA	Hỗ trợ phát triển chính thức
SDG	Các Mục tiêu Phát triển Bền vững của LHQ
SSP	Các lộ trình kinh tế – xã hội chung (khung kịch bản của IPCC)
UBI	Thu nhập cơ bản phổ quát
VCA	Liên minh Hợp tác xã Việt Nam
WBG	Nhóm Ngân hàng Thế giới
WOSM	Tổ chức Phong trào Hướng đạo Thế giới
WOCCU	Hội đồng Liên hiệp Tín dụng Thế giới